

SZEGEDI VALLÁSI NÉPRAJZI KÖNYVTÁR
BIBLIOTHECA RELIGIONIS POPULARIS SZEGEDIENSIS

19

REDIGIT: GÁBOR BARNA

Köztéri szakrális kisépítmények

Szerkesztette
Grynaeus Tamás

Szeged-Budapest, 2008

Kiadja:
Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék
Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség (METEM) Budapest
és a Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány
www.heh.hu

A kötet megjelenését támogatta
a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara
és a Devotio Hungarorum Alapítvány.

Felelős kiadó:
Barna Gábor – Várszegi Asztrik

A borítón a csongrádi „Ződ kereszt”
G. Szabó Erzsébet felvétele

© Szerzők és szerkesztő, 2008

Minden jog fenntartva!

ISSN 1218-7003
ISBN 978 963 482 870 9

Nyomdai előkészítés
Sigillum 2000 Bt., Szeged

Nyomdai munkák:
Juhász Nyomda, Szeged
www.juhasznyomda.hu

TARTALOM

G. SZABÓ Erzsébet + – GRYNÆUS Tamás	
Kápolnák, keresztek, képoszlopok	7
Chapels, Crosses, Wayside shrines	
Ajánló bibliográfia	12
KEPÉNÉ BIHAR Mária – LENDVAI KEPE Zoltán	
A vendvidéki útmenti keresztek „kálváriája”	22
The Fate of Roadside Crucifixes in the Land of Vends	
NÉMETH Tibor	
Új kistáj a hazai szakrális kisemlékkutatás térképén: az Északi-Bakonyalja	36
Sacred Monuments at the Western Edge of Bakony Mountains	
KERTÉSZ Péter	
A fehérvárcsurgói vaskereszt	54
The Iron Crucifix of Fehérvárcsurgó	
FÁBIÁN Balázs	
Gödöllői köztéri szakrális emlékek története	61
The History of Public Sacred Monuments of Gödöllő	
DÁVID Áron	
Jászszentandrás keresztek, szobrok	99
Crucifixes and Statues of Jászszentandrás	
SZIKSZAI Szilvia	
A kiskunfélegyházi szakrális emlékek	121
Sacred Monuments of Kiskunfélegyháza	
SZAUTER Dóra	
Kalocsa belterületének szakrális kisemlékei	133
Sacred Monuments in the Inner Districts of Kalocsa	

MAGYAR Nóra	
Szagrális kisemlékek Szegváron	153
Sacred Monuments in Szegvár	
TÓTH Antal	
„Áldd meg határunkat...” Szagrális emlékek a röszei tanyavilágban	172
Sacred Monuments of the Farmlands of Rösze	
KULIK Melinda	
Szagrális kisemlékek Endrődön és határában	191
Sacred Monuments in Endrőd and its Confines	
BADICSNÉ SZIKSZAI Zsuzsa	
A keresztfához megyek... Kiszombor szagrális emlékei	233
Sacred Monuments of Kiszombor	
GLESZER Norbert	
Óbecse szagrális kisépítményei	266
Sacred Monuments in Óbecse	
KLAMÁR Sára	
Maradék(i) keresztek. Egy szerémségi falu szagrális köztéri kisépítményei .	315
Crucifixes in a Hungarian Village of Szerémség Region	
IANCU Laura	
Út menti keresztek, szobrok a moldvai Magyarfaluban	325
Wayside crosses and statues in the village Magyarfalu, Moldva	
GLESZER Norbert	
Az igazak sátrainál. A magyarországi „csodarabbi” sírok, mint megszentelt helyek és „szagrális kisépítmények”	339
Graves of Wonder Rabbis in Hungary as Sacred Places	

Gleszer Norbert

ÓBECSE SZAKRÁLIS KISÉPÍTMÉNYEI¹

Óbecse a Tisza bal partján található Bácskában (Vajdaságban²). A településen a 19. században katolikus magyarok és görögkeleti szerbek alkottak nagyobb lélekszámú gyülekezeteket, mellettük a század második felében a neológiahoz csatlakozó izraelita hitközség működött. A századfordulót megelőző évtizedekben pedig egyesül evangéliumi reformált³ és ágostai hitvallású evangélikus⁴ közösség alakult. A községben megjelent még, s utóbb imaházat épített a nazarénus és a metodista közösség is.

A szakrális kisépítmények többnyire a település római katolikus és görögkeleti lakosaihoz kötődnek.

Kápolnák

Nepomuki-kápolna (1. és 2. kép)

„A Nepomuki Szent János kápolnát (...) Szalmássy Ferenc és neje építtette az 1820-as években. Pontos év nincs megjelölve. 1823-ban tett ígéretet az építésre.”⁵ A város központjában lévő családi sírbolt oldalában két sírkő található az alábbi felirattal:

ITT NYUGSZIK
NÉHAI T. OMOROVITZAI
SZALMÁSY FERENCZNÉ
SZÜLETETT
FARKASS ANNA

¹ Ezúton szeretnék köszönetet mondani dr. Rokay Zoltánnak, korábbi óbecsei esperesnek, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem filozófiaprofesszorának, a helyi római katolikus és pravoszláv egyházközségeknek, valamint mindazoknak, akik bármi módon segítették a kutatást. A fényképfelvételeket a szerző készítette.

² A vajdasági szakrális kisépítményekről – több szerző cikkei mellett – átfogó feldolgozás Csúszó Dezsőtől jelent meg. CSÚSZÓ 2003–2006.

³ Kálvinista, azaz református.

⁴ Lutheránus.

ASSZONYSÁG
ELHUNYT 1842 =^{IK} ESZT.
ÉLETÉNEK 72 =^{IK} ÉVÉBEN
KINEK IS EMLÉKÉT SZERETŐ GYERMEKEI
BÁNATOS SZÍVVEL
TISZELIK

illetve

OMOROVICZAI
SZALMÁSSY FERENCZ MEG
HALT APRILIS 2^{DIK} NAPJÁN 1825
ESZT – ÉLETÉNEK 64 ESZTEN
KINEK EMLÉKEZÉSÉRE AZ Ő SZOMORÚ ÖZVEGY HÁLÁDA
TOS INDULATBÓL KÉSZÍTETT
TE EZEN KERESZTET

Állíttatásáról írott forrás nem került elő, csupán a helybeliek különböző értelmezései szólnak róla: „Hát [a Nepomuki-kápolna,] az azért lett fölállítva, hogy a Tisza mikor valamikor, hogy hívják, kiöntött, és mit tom én, valami véget sikerült megállítani, és arról lett fölállítva az. Ennyit tudok a történelemtől.”⁶ „A Tisza partján volt, azért mert a Tisza odáig ment ki. A szabályozással levágták a kanyargást.”⁷ Nepomuki Szt. Jánoshoz kapcsolódó szakrális kisépítmények vi-zek mentén történő állítása, mártíromságának történetéből ered.⁸

A kápolna renoválása 1977-ben kezdődött, a Községi Képviselő Testület Végrehajtó Tanácsa azonban új teherforgalmi út építése címén leállíttatta, és lebontásra ítélte. A háború utáni új társadalmi berendezkedés univerzalizáló, partikuláris identitásokat és közösségeket felszámoló, szekuláris politikáját képviselő községi hatalmi szervek és a belvárosi, illetve újfalusi római katolikus egyházközség között tárgyalások indultak. A belvárosi plébános, dr. Teleki Béla az ima helyéül szolgáló megszentelt épületek adás-vételének nem szokványos jellegére utalva, ugyanakkor a közérdekre és a titói „testvériség egység szellemére” hivatkozva feltételekhez kötötte a kápolna lebontást.⁹ „Mi átadjuk ezt a kápolnát, de fejében kérjük az újfalusi imaház építését és a szomszéd portáját, ami a kövesutra néz. / A szomszéd hajlandó a portáját eladni, de nincs rajta épület és így nem lehet. / Az illetékesek válasza: 'Semmiféle feltételes tárgyalásba

⁵ GÄRTNER – TELEKI 1985: 56.

⁶ Gortva András, földműves, 1932.

⁷ Fuderer László belvárosi plébános

⁸ LISZKA 2000. 69–79.

⁹ Óbecse-Belvárosi Nagyboldogasszony Plébániatemplom Levéltára, V./ A/ 1–2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Crkvena opština rimokatoličke crkve Bečej, Gornji Grad, 284/1977. IX. 7. Predmet: kapelica – Predsedniku Komisije za odnose sa verskim zajednicama Skupštine Opštine Bečej. – Bečej, 1977. nov. 7.; Rimokatolička crkvena opština Gornji Grada u Bečeju – Broj Dn. 290/ 1997. Izvršnom veću Skupštine Opštine Bečej. – Bečej, 1977. nov. 10.

nem bocsátkozhatnak.” – állt a püspökségnek írott levelében.¹⁰ A püspöki válasz a jelenség általános voltára utalt, és a tárgyalásos megoldást szorgalmazta, személyes látogatásáról biztosítva az egyházközséget.¹¹

A Belvárosi Római Katolikus Egyházközség jóváhagyását a kápolna városi költségen történő bontásához, az ott nyugvók város által átvállalt exhumálásához, a város által az építmény helyén emelendő emlékkereszthez és az újfalusi imaház 1974 óta húzódó tervének engedélyezéséhez kötötte.¹² Alternatív megoldásként ugyanakkor a kápolna másutt történő újra felépítését és istentiszteleti célokra történő átadását is elfogadhatónak vélte.¹³ A városvezetés részéről a Községi Képviselő Testület Végrehajtó Tanácsának titkára bár annak a véleménynek adott hangot, hogy az általános városrendezési terv nem tartalmaz imaházépítést, sem az Újfaluban, sem a város más részében, az Újfalu Római Katolikus Egyházközség kérésére mégis engedélyezték az imaházépítéshez szükséges jogi eljárások megindítását,¹⁴ a Belvárosi Római Katolikus Egyházközség kapcsán viszont elhatárolódtak a Községi Képviselő Testület Végrehajtó Tanácsa korábbi alelnökének kompromisszumos javaslataitól, és elvetették az egyházközség által szabott feltételeket is. A kápolna lebontására mégsem került sor, csupán az épületet körülvevő, oszlopok között feszülő drótkerítést távolították el 1984-ben városrendezési okokból, a Balkáni Ifjúsági Vízi Olimpiára készülődve,¹⁵ környékét pedig parkosították. A rossz állapotban lévő, többször feltört, lebontásra ítélt kápolna és sírbolt renoválására is ekkor került sor.

Ma a Nagyboldogasszony Belvárosi Római katolikus Plébánia tulajdonaként az egyház gondolja. A sárgára festett barokkos épület sírboltját lezárták.

1944-ig évente május 16-án és a keresztyáró napok egyikén volt itt szentmise.¹⁶ 1984. évi javítását követően hosszú ideig használaton kívül állt. Újabb renoválásra 1995-ben, az első misére pedig 1996. április 24-én került sor. Ma a kápolnát csupán Nepomuki Szt. János napján nyitják ki, amikor misét tartanak az egybegyűlteknél. Ezeken a vértanú életéről, a vallási újjáéledésbe illeszkedő ak-

¹⁰ ÖBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Rkt. Plébánia Hivatal I. Becse Belváros, 258/1977. Tárgy: kápolnaeladás. – levél a szabadkai Egyházmegyei Hatósághoz – Becse, 1977. szept. 21.

¹¹ ÖBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., A szabadkai Egyházmegyei Hatóság (Biskupski Ordinarijat Subotica) 1730/977. sz. levele az Óbecsei Nagyboldogasszony plébániának – Szabadka, 1977. szept. 28.

¹² ÖBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Crkvena opština rimokatoličke crkve Bečej, Gornji Grad, 284/1977. IX. 7. Predmet: kapelica – Predsedniku Komisije za odnose sa verskim zajednicama Skupštine Opštine Bečej – Bečej, 1977. nov. 7.

¹³ ÖBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Rimokatolička crkvena opština Gornji Grada u Bečeju – Broj Dn. 290/ 1997. Izvršnom veću Skupštine Opštine Bečej. – Bečej, 1977. nov. 10.

¹⁴ ÖBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Rimokatolička crkvena opština Novoselo u Bečeju – Br. Dn. 143/1977 Predmet: Saglasnost za izdavanje lokacije, projekta i gradjevske dozvole za Bogumolju. Skupštini opštine Bečej Izvršnom veću SO. Bečej i Komisiji za odnose sa verskim zajednicama pri SO Bečej – Bečej, 1977. nov. 10.; Skupština Opštine Bečeja Izvršno veće – Broj: 06-1/77-03 – Bečej, 1977. nov. 16.

¹⁵ Óbecse-Belvárosi Nagyboldogasszony Plébániatemplom Historia Domusa 1984. év

¹⁶ Óbecse és Vidéke XXVII. évf. 20. sz. 1914. május 17. „Ujdonságok – Keresztyáró napok...”

tuális üzenetéről is szólni szokott a plébános.¹⁷ A kápolna oltáránál a védőszent képe függ, kétoldalt egy-egy padosor mögött a vakablakban Máriát karján a gyermek Jézussal ábrázoló olajnyomat illetve egy feszület található.

Sveti Ivan kápolnája (3. és 4. kép)

E helyen állt 1774 és 1849 között a szabadságharcban elpusztult második pravoszláv templom, amelyet temető vett körül.¹⁸ Eufemija Jović bárónő (1779–1861), városközpontban lévő, harangtornyos, fehérre meszelt, oszlopfőös, timpanonos kápolnája 1861-ben épült, felszentelésére Keresztelő Szt. János születésének emléknapján került sor. Még az évben elhunyt bárónőt a kápolna sírkamrájában helyezték örök nyugalomra. Ezt követően 1860-ban elhunyt férjének, Stevan Jović bárónak a földi maradványai is ide kerültek.¹⁹ Egykor az Eufemija Jović Alapítvány minden ösztöndíjasának részt kellett venni az Iván napi (július 7-ei) szent liturgián (sveta liturgia), így emlékezve meg Jović bárónő jótékonyágáról.²⁰ Renováltatására 1911-ben került sor, amelyről a helyi sajtó is beszámolt.²¹

A kápolna szentélyét – Jovan Stepanov prota által készíttetett – fehér, aranyozott ikonosztáz zárja. A központi, császári kapun (carskih dveri),²² melyet a szent liturgián kívül egyedül csak a király vagy a püspök, illetve meghatározott alkalmak szertartásain az áldozatot bemutató pap léphet át,²³ az angyali üdvözlés, az Örömhírvétel (Blagovesti) látható, balról Máriát a gyermek Jézussal, azaz Isten Szülőjét (Bogorodica sa bogomladencem), jobbról pedig az Úr Jézust, a (Gospod Isus Hristos) ábrázoló ikon kapott helyet. A bal oldali, északi bejáratnak (severne dveri), a szolgálatot teljesítő pópák, diakónusok (đakon) ajtajának ikonja Szt. Miklóst (Sveti Nikola), a jobb oldalié, a délié (južne dveri), a férfiak kapujáé Keresztelő Szt. Jánost (Sveti Jovan krstitelj) ábrázolja. A Kapuk feletti ikonsor közepén a feszület alatt az utolsó vacsora (Tajna večera) képe látható. Még a felső sorban bal oldalt Keresztelő Szt. János születését (Rođenje Sv. Jovana krstitelja), jobb oldalt pedig lefejezését (Usekovanje glave Sv. Jovana krstitelja) festették meg.

Slaváiról a helyi sajtó is írt: „A Jovics kápolna szlaváját kedden tartották meg ünnepélyes keretek között. A kalácsszegés és vízszentelés után Sztepanov

¹⁷ SZILÁGYI Edit: *Mise nepomuki Szent János Tiszteletére.* (a Hírvivőben megjelent cikk kézírata)

¹⁸ Ma a pravoszláv egyházközség néhány neves tagjának sírja található a kápolna körül.

¹⁹ RADUJKO 1998. 272.

²⁰ POPOV 1997: 49.

²¹ Óbecse és Vidéke XXIV. évf. 32. sz. 1911. augusztus 6. „Ujdonságok – Renoválás...”

²² A szentély Jeruzsálem felé néz, a reggeli ima (juternje) idején az ajtók között a felkelő Nap sugarai sütnék be, amelyek a Megváltót jelképezik. Az ikonosztáz mögötti szentély a Paradicsomot, még az előtte lévő tér a siralom völgyét szimbolizálja. A keleti tájolásból ereően a másik két ajtó megnevezése égtája nyomán történik.

²³ Vö.: BEKE – GÁSPÁRDY 1984. 10.

főesperes szép beszédet mondott az alapító bárónő érdemeiről.”²⁴ Ivandankor ma is kinyitják a kápolnát, s szent liturgiát tartanak.

Szent Mihály kápolna (5. és 6. kép)

A belvárosi római katolikus temető kápolnájára Pécskay Németh Antal és neje, Kővágó Anna 1883-ban tett 1500 osztrák forint értékben alapítványt, azzal a céllal, hogy annak évi kamatai általuk a temetőben emelt kápolna fenntartására fordíttassanak.²⁵ Ugyanekkor 1100 forintos harangozó-alapot is létrehozott, oly célból, hogy annak éves kamatai a „belvárosi templom harangozójának adassanak ki a temetőkápolnában alapítványozott szt. misék körül teljesített szolgálataért.”²⁶

Oltárképét – Szent Mihály arkangyal a harsonával – Apáthy Thán Mór festette Pesten, amely utal Ezekiel próféta könyvének 37. szakaszára, a csontoknak szóló jövendölésre: „kinyitom sírjaitokat és kihozlak benneteket sírjaitokból” (Ezekiel 37, 12.). A szentély előtt balról Mária, jobbról Jézus szíve szobor áll, az ezüst örökmécses szintén a barokk szívszimbolikát jeleníti meg: Mária szívét ábrázolja vagy a hívő felfelé szárnyaló szívét jelképezi. Utólag, ismeretlen helyről került a kápolnába. A szárnyakkal ellátott szív felirata: „Der lieben Mutter Gottes. Ehreuvoll gewidmet Irene von Vojnitz, 1896.”²⁷

Kővágó Anna, aki 1882-ben távozott az élők sorából és egyetlen fia, Németh Pécskay Mihály, aki 1861-ben halt meg, a kápolna kriptájában van eltemetve. Németh Pécskay Antal, aki 1897-ben halálozott el, a kápolna előtti vaskorlattal bekerített sírban nyugszik. A kápolna hátsó falán kívül márványtábla jelzi a sírboltjában nyugvó belvárosi plébánosok névsorát. Az 1990-es évek során a temetőben másutt nyugvó egyházi személyeket, exhumálásukat követően, szintén itt helyezték örök nyugalomra, közöttük Szulik József (1841–1890) papköltőt, akinek a Szent István Társulat által 1895-ben állított síremléke is a kápolna mellé került.²⁸

A Németh Pécskai végrendelet értelmében az alapítványok rovatának szentmisékre vonatkozó 15. pontjában a „Német Mihályért, Antal és Verona gyermekeiért végzendő énekes sz. misére 64 f.[ot hagytak.] Ezek az általok építtetett temetői kápolnában végzendők.” A kápolna fenntartására 1500 forintot, a kereszt fenntartására 200 forintot, a belvárosi temető javára 100 forintot, a harangozó javára pedig 1100 forintot hagytak alapítványul, amelyet 1884. február 24-én Szulik József prépost, esperes és plébános jegyeztett.²⁹

²⁴ Tiszavidék XIX. évf. 28. szám 1931. július 12. „Heti Hírek – A Jovics kápolna szláváját...”

²⁵ ÓBNPL, V./ A/ 1–2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Temetőkápolna alap (Németh Antal) IV/4.

²⁶ ÓBNPL, V./ A/ 1–2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Harangozó alap (Németh Antal) V/2

²⁷ A drága Istenanyának tisztelettel ajánlja Irene Vojnitz, 1896. – valószínűleg a bajsai Vojnits Irénéről szólhat a felirat, mivel Óbecsén nem voltak Vojnits-ok. Ugyanakkor a szomszédos Jézus Szent Szíve kápolnából sem származik. (dr. Rokay Zoltán szíves közlése)

²⁸ GLESZER – KLAMÁR 2005. 37–41.

²⁹ ÓBNPL, V./ A/ 1–2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., 116. Alapítvány Németh Antal és Kovács Anna, 745/1884. számú kalocsai érsekségi jóváhagyással ellátva.

A 1898-ban itt tartották a Szulik Józsefért mondott gyászmisét is.³⁰ 1945-ig évente csak két szentmisét tartottak a kápolnában, halottak napján és a keresztyáró napok egyikén. Ezt követően, amikor a szomszédos korábbi Szegényházban, majd szociális otthonban felszámolták a Jézus Szent Szíve kápolnát, vasárnaponként a temetőkápolnában miséztek. 1977-től, miután már nem engedélyezték a háztól való temetést, ravatalozóként is szolgált. Visszaemlékezések szerint a vasárnap korareggeli misék idejére a halottat a kápolnán kívül a fal mellett helyezték el, a legmelegebb nyári hónapokban pedig elmaradtak a vasárnapi szentmisék. Ez a szokás a ravatalozók felépítése után is megmaradt, így misék szeptember első vasárnapjától május utolsó vasárnapjáig vannak a temetőkápolnában. 2000-től a Virágvasárnap előtti temetői keresztyújárást megelőző misét a viszonylag távol lévő templom helyett szintén itt mutatják be.

Az épületet 1972-ben újrafestették és a II. Vatikáni Egyetemes Zsinat szellemében átalakították. A karzaton lévő három regiszteres, mechanikus rendszerű orgonáját ifj. Kovács István szegedi orgonaépítő készítette 1863-ban.³¹ Felújítása 1991-ben történt meg a becse-újfalusi plébános, Péter Antal által megelőlegezett pénzből, melyet a hívek adományaiból és a plébánia szántóföldjeiért kapott bérleti díjakból fizettek vissza.³²

Pravoszláv temetőkápolna (7. és 8. kép)

Állításáról nincs adat,³³ ugyanakkor temetkezési helyként sem szolgál, bár a fehérre meszelt harangtoronyos kápolna külső falán 6 emléktáblát, sírkövet helyeztek el. A bejárata előtti timpanont két oszlopő tartja. Egykori slaváiról a helyi sajtó is említést tett: „A helybeli görögkeleti szerb temető kápolnájának szlavája lélekemelő ünnepély keretében zajlott le pravoszláv áldozócsütörtökön. A szlavá után körmenet volt a kápolna körül.”³⁴

Ma a halottak lelki üdvéért mondott istentisztelet (zadušnica) alkalmával nyitják ki, valamint nyáron sveti Nikolaj ereklyéinek átviteléhez (Prenos moštiju sv. Nikole) kapcsolódó emléknapon, május 22-én tartott szent liturgián. Alkalmanként, a hozzátartozók külön kérésére ravatalozásra (opela) is szolgál.

A szentély előtt a város központjában álló Jović-kápolnáéhoz hasonló, aranyozott fehér keretű ikonosztáz áll. A császári ajtók szárnyain (carskih dveri) az Örömhírvétel (Blagovesti) látható, e mellett balról az Istenszüő ábrázolása (Bogorodica sa bogomladencom), jobbról pedig az Úr Jézus (Gospod Isus Hristos). A bal oldali ajtó ikonja Szt. Miklóst (sveti Nikola), a jobb oldalié pedig Keresztelő Szt. Jánost (sveti Jovan Krstitelj) ábrázolja. A Kapuk feletti ikonsor közepén a

³⁰ Óbecse és Vidéke 1898. július 12. „Újdonságok. – Gyászmise Szulik József néhai prépost plébános lelke üdvéért...”

³¹ GÄRTNER 1985: 56., MÁNDITY 2002. 128.

³² Fuderer László, a belvárosi Nagybaldogasszony plébániatemplom plébánosa.

³³ A Letopisokat ugyanis egy új téves bejegyzést korrigálandó magukkal vitték a felsőbb egyházi hatóságok.

³⁴ Tiszavidék XIX. évf. 22. szám 1931. május 31. „Hetí Hírek – Templom szávla...”

feszület alatt az utolsó vacsora (Tajna večera) képe látható. A bal oldali ikonon Szt. Miklós lecsendesíti a vihart (sv. Nikola stišava buru), jobbról Szt. Miklós ereklyéinek átvitele (Prenos moštiju sv. Nikole). Az ikonok 1937-ben készültek Óbecsén, Uroš Predić festményei nyomán.

A temetőből a központi nagykereszt mellett csupán e kápolna képezi a parohija tulajdonát.

Jóvić-birtok kápolnája (9. kép)

Eufemije Jović bárónő görög keleti kápolnája a tanyáján, a mai mileševói határban állt. Az Óbecse és Vidéke hetilap 1897-ben a görög keleti kápolna búcsú-ünnepéről számolt be, „a melyre sokan kimentek a városból is.”³⁵ Itt 1879 és 1939 között kisebb-nagyobb megszakításokkal minden évben Nagyboldogasszony (Velika Gospojina) napján, augusztus 28-án, a bárónő végakarátának megfelelően, egy szegény jegyespár esküdött egymásnak örök hűséget és nászajándékként szobabútort kapott az alapítványul hagyott 10 láncnyi szántóföld hozadékából. A kápolnát 1952-ben bontották le.³⁶

Dunderski-kápolna (10. és 11. kép)

Bogdán Dunderski (1862–1943)³⁷ birtokán, Óbecse határában, 1919 és 1943 között emelt fehér kastélyának görög keleti kápolnája a földbirtokos nyughelye is egyben. Az alapkövetétel 1920-ban volt, s a neobizánci stílusú kápolna Joseph Krauss (1882–1930) zimonyi építész tervei alapján 1923-ra készült el. Híres az ikonosztáza. Keretét Karbiner, belgrádi mester készítette. A 12 ikont, az ajtó feletti Utolsó vacsorát és a három mozaikot pedig a földbirtokos közeli barátja, Uroš Predić festette 1924–1926 között.³⁸ Az 1928. október 3-án felszentelt kápolnában³⁹ 1930-tól istentiszteleteket is tartottak a környékbeli híveknek, amelyről a sajtó is beszámolt. „A templomot néhai Kritovac Gedeon archimandrita szentelte fel. Az illetékes egyházi hatóság lelkészt nevezett a templomhoz Daković Damaszkin lelkész, ismert ének-zene művész személyében. Az első rendes misét a múlt csütörtök tartották meg nagyszámú hívő jelenlétében.”⁴⁰

A család védőszentjét, Szent Györgyöt, valamint Szent Mihályt és Krisztus feltámadását ábrázoló mozaikok 1924-ben a csehországi Rakovnikban készültek. Az ikonosztázt barna fakeretbe foglalták. A szentély császári kapujának szárnyain az angyali üdvözet (sv. Arhangel Gavril i Presveta deva Marija) látható,

³⁵ Óbecse és Vidéke 1897. augusztus 29. „Újdonságok. – Búcsú. A szállások között...”

³⁶ POPOV 1997. 49., RADUJKO 1998. 72–73.

³⁷ 1910 és 1918 valamint 1942-ben a magyar parlament felsőházának tagja. KASAŠ 1998. 267.

³⁸ POPOV 1997. 46.

³⁹ RADUJKO 1998. 269.

⁴⁰ Tiszavidék XVIII. évf. 38. sz. 1930. szeptember 21. „Hetí Hírek – Istentiszteletek a Dunderski-féle templomban.”

mellette balról az Istenszülő (Bogorodica sa Hristom), az ikon alatti sorban pedig Szt. György vértanú (sv. Velikomučenik Georgije), akinek a tiszteletére a kápolnát építették. A császári kaputól jobbra Jézus Krisztus (Isus Hristos) található, amelyhez az alsó sorban keresztlő Szt. János (sv. Jovan Krstitelj) ikonja tartozik. A főajtót övező pillérek közötti boltíves ikon a Gecemáni kertben imádkozó Jézust (Isus u molitvi u Gecemanskom vrtu), a felette lévő pedig a keresztről való levételt (Skidanje s krsta) ábrázolja. Az ikonosztáz bal oldali, északi kapuján Szt. István diakónus, vértanú (sv. Prvomučenik Stefan), jobb oldali, déli kapuján pedig Szt. Mihály arkangyal (sv. Arhistratig Mihail) látható. A fölöttük lévő mezőben az apostolok foglalnak helyet.⁴¹ Bejáratánál márványtábla emlékeztet az állíttatójára:

ZADUŽBINA
BOGDANA DUNĐERSKOG
VELEPOSEDNICA
STARO BEČEJSKOG I SENTOMAŠKOG
1923 GODINE⁴²

A kápolna slavája november 16-án van Szent György (Đurić) napján, amelyről istentisztelettel emlékeznek meg. Az épület jelenleg a PIK Bečej mezőgazdasági és ipari szövetkezet tulajdonát képezi.

Pecesori kápolna (12. kép)

A településhez egy tanyasorból kinőtt falu is tartozik. A pecesori vikárián 1996-ig nyaranta istentiszteleti célt szolgált az 1941-ben épült római katolikus kápolna. A búcsúja havas Boldogasszony napján, augusztus 5-én van. Megtartására augusztus első vasárnapján kerül sor, amely a falú búcsúja – az 1990-es évektől jelentős közösségi eseménye is – egyben. 1996-ban a korábbi tábori ol-tár⁴³ helyére közadakozásból imaház épült. Ezt követően a barna elemekkel tagolt drapp színűre festett kápolna csupán a gyóntatásoknak adott helyet. A 20. század elején dívó parasztpolgári lakóházak homlokzatát idéző, cseréptetős, torony nélküli kápolna két oldalán barna latin kereszt látható. A csupán néhány személy befogadására alkalmas épületet barnára festett, fehér keresztekkel díszített bádogajtó zárja, mely felett barna római számokkal az építés évszáma áll. A lépcsős szegélyű homlokzat felső részén üres szoborfülke és stukkó-koszorú látható. Felette fém kereszt zárja az épület homlokzatát. A kápolna bal oldalán fém harangláb, jobb oldalán pedig feszület található. Köré akácfákat ültettek.

⁴¹ ŽIVOVANOV 1989. 9–10.

⁴² Dunderski Bogdan, Óbecsei és szenttamási földbirtokos alapítványa, 1923.

⁴³ KOCSIS 2005. 67–68.

Szentháromság-kápolna – Kapela Svete Trojice (13., 14. és 14a. kép)

Az óbecsei neológ izraelita hitközség tagjai, Freund József és Böhm Irén alapította felekezettől független⁴⁴ karitatív tevékenységet folytató Szegényház kápolnáját 1905-ben emelték. „Az ünnepélyen nagy közönség jelent meg úgy, hogy a kis kápolna, még a folyosó is tömve volt érdeklődőkkel. Megjelent az ünnepségen Freund József és neje, a Szegényház alapítói és építtetői, továbbá Balaton Gyula főbíró, Reisli Sándor községi bíró, Jauch Ferenc és Kovács Ferenc plébánosok stb. A kápolna szentelést Blazek Lajos esperes, b[ács]földvári plébános végezte, aki az evangélium alatt gyönyörű beszédet mondott a felebaráti szeretetről, a jótékonyság gyakorlásáról és lángoló szavakkal adózott az alapítóknak, a kik otthont adtak az elhagyott szegényeknek.”⁴⁵ Búcsúja Jézus Szent Szíve napján volt,⁴⁶ a második világháborút követően 1946-ban lebontásra került.

Az új Szentháromság-kápolna építését Farkas János, a Gerontológiai Központ egykori igazgatója kezdeményezte. A németországi Bergisch Gladbach Brücken Bauen humanitárius szervezet közvetítésével, mely már korábban is karitatív tevékenységet folytatott a községben, 2004-ben a Bensberg-i Evangelische Kirchengemeinde nyújtott támogatást az ökumenikus kápolna építéséhez.⁴⁷ Az épülő kápolna belső terét az ökuméné jegyében mind a pravoszláv szent liturgia végzéséhez, mind pedig a katolikus misék bemutatásához alkalmassá tették. A felszentelésre a belvárosi plébánia és az óbecsei parohija részéről 2005. október 14-én került sor. Az udvaron álló kápolna harangja a sárgára festett épület jobb oldalán található a bejárat felett. A belső teret kitöltő fehér padsortól balra stációk, jobbra ikonok láthatók, a „szentély” falát Szentháromság-freskó díszíti. Az ikonok elrendezése az V. századig visszanyúló, az oltárt csak kerítésként lezáró ikonosztázra emlékeztet.⁴⁸ Ezeknél, ahogyan itt is, balról a Máriát a gyermek Jézussal (Bogorodica sa bogomladencom), jobbról pedig az Úr Jézust (Gospod Isus Hristos) ábrázolták. A bal oldali sarokban, az ikonosztáz mögött pedig katolikus Mária-szobor áll.

Szombatonként délután a római katolikus fiatalok tartanak imaalkalmat a Freund József – Böhm Irén Szociális Otthonban. Ünnepeken és havonta egy vásárnap a belvárosi római katolikus plébános mutat be szentmisét a kápolnában. A pravoszláv egyház vasárnap délelőttönként tart szent liturgiát.

⁴⁴ Az intézet vezetőségét megválasztó direktórium tagsága az alapítólevél szerint a mindenkor hitközség főrabijából, a belvárosi plébánosból, a pravoszláv pópából és az önkormányzat képviselőjéből áll össze, a Szegényház pedig a község tulajdonát képezi, ahol mindazon elhagyatottak számára helyet kell biztosítani, akiknek idős korukra ételre, meleg szobára vagy jó szóra van szükségük. (Farkas János nyugalmazott igazgató által alapított, az intézet alapítóinak emlékét őrző civilszervezet irattárából.)

⁴⁵ Óbecse és Vidéke XVIII. évf. 38. sz. 1905. szeptember 17. „Ujdonságok – Kápolnaszentelés...”

⁴⁶ Óbecse és Vidéke XXX. évf. 24. sz. 1917. június 17. „Ujdonságok – Szegényház kápolnájának búcsúja...”

⁴⁷ Farkas János nyugalmazott igazgató irattárából.

⁴⁸ Vö.: BEKE – GÁSPÁRDY 1984. 10.

Haranglábak

Az óbecsei egyesült evangélikus-református leányegyház 1893-ban állított haranglábát imaházának udvarán. Az új harangok megáldására március 19-én, vasárnap került sor.⁴⁹ Később szerepét az evangélikus-református templom tornyában elhelyezett harangok vették át.

Görögkeleti harangláb Bogdan Dunderski birtokán található. A fehérre meszelt, neobizánci stílusú építmény egyben a kápolnát övező kerítés egyik kapuját is képezi. (15. kép)

Katolikus haranglábakat csupán az alsóvárosi és a becse-újfalusi egyházközségben állítottak, amely utóbbihoz a pecesori vikária is tartozik. Ezek többségükben szükségmegoldásnak számítanak és fémcsövekből készültek.

Az 1940-es évek elejétől tervbe vett, de csak az új társadalmi berendezkedés idejére felépülő, s ezért küllemében imaházra emlékeztető, Árpád-házi Szent Margit újfalusi templom és plébánia udvarán 1976-ban emelték az imaház mellett lévő oldalház helyén. A harangja egy út menti bezdáni kápolnából került Óbecsére. (16. kép)

A pecesori vikária Havas Boldogasszony kápolnája mellett álló haranglábát a becse-újfalusi egyházközség emelte 1984-ben. Harangja a szerencsei plébániához tartozó Garabucsról (Ratkovo) került Pecesorra, mivel használaton kívül állt, a pecesori közösségnek pedig nem tellett harangra. (12. kép)

Az alsóvárosi egyházközség vikárájának „kistemplomát” Szt. József a munkás tiszteletére dedikálták. Törteli Imre alsóvárosi plébános építtette. Felszentelésére 1977-ben került sor.⁵⁰ Mellette fémvázú harangláb áll, amelyen három harang található. Ezeknek segítő Szűz Mária (392kg), Szt. József a munkás (159 kg) és páduai Szt. Antal (101kg) a védőszentjük. A harangszentelésre 1982. szeptember 17-én délután 3 órakor került sor. A szertartást Zvekanović Mátyás püspök vezette, Andrija Kopilović püspöki szertartó tolmácsolásával, aki alkalmi homiliát is mondott. Köszönetét az alapítók nevében Óbecsey Gärtner István fejezte ki, a hívek nevében Egri István, az ifjúság nevében Surányi Ibolya, a leánygyermekében Szokola Ilona, a fiúgyermek nevében pedig Szokola Zoltán szölte.⁵¹ (17. kép)

2005. október 30-án, a hónap utolsó vasárnapján az óbecsei alsóvárosi temetőben Pósa László helyi plébános szentelte fel a ravatalozó mellett álló, a VMSZ helyi csoportja által emelt haranglábát. A politikai párt egyik kezdeményező tagja ezt azzal indokolta, hogy az alsóvárosi lakosságnak tevékenységük keretében olyat szerettek volna nyújtani, amely reprezentatív, és egyben széles körű igényt elégít ki. A lélekharang korábban a párhuzamos utcán lévő plébánia-templom tornyából szólt, amelyet időnként nehézkes volt a temetési szertartás menetével összehangolni. Az akácfából faragott, barnára festett, fekete zsindeyszerű tetővel fedett, kettős kereszttel ellátott harangláb közepén kopjafa áll. A

⁴⁹ Óbecse és Vidéke VI. évf. 12. sz. 1893. március 19. „Ujdonságok – Új harangok...”

⁵⁰ Hitélet XV. évf. 9. sz. 1977. szeptember „Templomszentelés volt Becsén...”

⁵¹ Hitélet XX. évf. 11.sz. 1982. november 10. GÄRTNER István: *Becse múltjából és jelenéből egyszerre.*

bácsföldvári Gunyhó Alkotóház és az óbcei Ars in Ligno Fafaragó Egyesület közös alkotása. A 100 kg-os harangot Zsablyán öntötték, a fekete felületen aranyozott számokkal a készítés éve: 2005 olvasható. (18. kép)

„A harangszentelési ünnepségen Knézi Péter, az óbcei község alpolgármestere, a VMSZ községi szervezetének elnöke mondott alkalmi beszédet. Gyurcsik Attila, az akció szervezője és lebonyolítója kondította meg először a kisharangot, amelynek hangja majd utolsó útjára kíséri az elhunytakat. A harangszentelés alkalmából szervezett műsorban közreműködött a Petőfi Sándor Magyar Kultúrkör Szelence énekcsoportja, valamint Karácsonyi Judit versmondó.”⁵²

„Köztéri” szobrok és keresztek

A Város főterén a 20. század elején egy szentháromságszobor, egy katolikus illetve egy pravoszláv „kereszt” (feszület) valamint egy Fájdalmas Mária-szobor állt.

Szenháromság-szobor (19. és 19a. kép)

Özvegy Horváth Istvánné született Ördög Viktória 1906. szeptember 28-án 200 korona értékű alapítványt tett a Szent István téren felállított Szenháromság szobor karbantartására.⁵³ Óbecse nagyközség elöljárósága a belvárosi plébános kérésére „a piactéren a br. Jóvits háztól számított második köröndöt és pedig a köröndnek azon részét, mely az rk. templom főkijáratával szemben és a köröndön lévő szerb köröszttel átellenben” esik jelölte ki.⁵⁴

Az állítás szándékáról több ízben elismerőleg számolt be a helyi sajtó. Emelhetője felállításáig nem fedte fel kilétét. A felállítást a plébánia jeles eseményeire időzítették, bár ez több ízben is meghiúsult: „A szobormű, úgy értesültünk, augusztus 15-ére fog elkészülni, hogy a belvárosi templom búcsú ünnepe alkalomával felszentelhető legyen.”⁵⁵ „Ez a szobor a piactéren nyer elhelyezést s már az alapozási munkával annyira vannak, hogy jövő héten a szobor felállítását megkezdik. A szobrot Weigner Károly kőfaragó készíti és iparkodik, hogy munkájával elkészüljön szombatra, mire a bérmló érsek Óbecsére jó.” – utal a cikk dr. Várossy Gyula kalocsai érsek bérma-útjára.⁵⁶ A város az impériumváltást kö-

⁵² Magyar Szó 2005. október 31. Harangszentelés az alsóvárosi temetőben. (Lajber György) <http://www.hhrf.org/magyarszo/arhiva/2005/10/31/>

⁵³ ÓBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Horváth I-né Szt Háromság szobor belv. piac téren -I/ 21 A szobor állítását a Historia Domus 38-39. oldala is datálja.

⁵⁴ ÓBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., 4335/1906. sz. Óbecse nagyközség elöljáróságától A rom. kath. hitközség Ft. Elnökségének Óbecsén – 608/906. sz. átiratára – Óbecse 1906. szept. 10.

⁵⁵ Óbecse és Vidéke XIX. évf. 24. sz. 1906. június 17. „Ujdonságok – Szenháromság szobra...”

⁵⁶ Óbecse és Vidéke XIX. évf. 36. sz. 1906. szeptember 9. „Ujdonságok – Szenháromság szobra...”

vetően 1922-ben a szobor áthelyezésének szükségességéről értesítette az egyház-községet, amelynek munkálataival Weigner Károly kőfaragót bízták meg.⁵⁷ A szobor 1923-ban a főtérről az óbecsei belvárosi Nagyboldogasszony római katolikus plébániatemplom kertjébe került.⁵⁸

A voluta-motívumos talapzaton nyugvó oszlop tetején festett szenthárom-ságszobor található. Az arany és kékes-szürkére festett elemekkel tagolt oszlop talapzatának fekete üvegberakásos felirata:

ISTEN DICSŐSÉGÉRE
EMELTETTE
ÖZV. HORVÁTH ISTVÁNNÉ
ÖRDÖG VTIKTOR
1906

Illetve az alsó kis tábláé:

WEIGNER KÁROLY
ÓBECSE

Fájdalmas Mária szobra (20. kép)

1833. november 1-én „Vibok Albert és György továbbá Komáromi János és István a helybeli róm. kath. egyház pénztárába egyszáz frtot osztr. értékben készpénzben letettek, oly czélból, hogy ezen tőkének esedékes évi kamatai a templomtérén emelendő Mária szobor fen[n]tartására fordíttassanak.”⁵⁹ „Szathmáry Antal, óbecsei plébános, 1834 márczius havában [alapítványt tett] 500 váltó forintra, amely összeghez Mikula János, óbecsei lakos, 100 váltóforinttal járult”⁶⁰ a pénzen szobrot emeltettek. 1887. július 16-án pedig Sági Teréz Mladoniczky Ferencz S. I. 150 osztrák forint értékben,⁶¹ valamint 1887. július 22-én Mucsy József, özv. Szerda Rozália 100 osztrák forint értékben járult hozzá egy fájdalmas Mária szobor beszerzéséhez és fenntartásához további alapítványtétellel.⁶² A rossz állapotban lévő szobor helyére – amelyet a templomudvarban temettek el – Jauch Ferenc apátplébános 1910-ben 3.000.000 koronáért a Mayer-cégnél bronz fájdalmas Mária szobrot rendelt.⁶³ 1923-as áthelyezése óta az óbecsei belvárosi

⁵⁷ Erről részletes nyugtát Weigner K. 1922. április 14-én állított ki.

⁵⁸ ÓBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., II. a. 9 – 1910- Mária-szobor 3000.korona 4354. szám Nagyontiszteledő Jauch Ferencz, Esperes, Plébános Urnak Óbecse – Kleiner Lajos érseki helynöktől.

⁵⁹ ÓBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Templomtéri Mária szobor-alap.

⁶⁰ ÓBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Templomtéri Mária szobor-alap.

⁶¹ ÓBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Fájdalmas Mária szobor-alap

⁶² ÓBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Fájdalmas Mária szobor-alap I/18

⁶³ GÄRTNER 1985. 58.

Nagyboldogasszony plébániatemplom kertjében áll. Utóbb arany színűre festették, talapzatát pedig fehérre, egyes elemeket kékes-szürkével emelve ki.

Főtéri római katolikus kereszt (21. kép)

A Szent István tér belvárosi Nagyboldogasszony római katolikus plébániatemplom előtti részén állott „nagy kőkeresztet Jankovits Ferenc közgyám emeltette. Fölállításának pontos idejéről nincs feljegyzés. 1823-ban (sic! /GN/) már megvolt.”⁶⁴ Az idézett helytörténeti feldolgozástól eltérően a plébániai levéltár kézzel írott dokumentuma arról számol be, hogy Zimányi Ferenc óbcesei gombkötő és anyósa, Kollarity Márton özvegye, Varga Ezsébet 1833-ban tett alapítványt az általuk állíttatott kőkeresztre. „Mi alulirottak kik tulajdon költségünkön az óbcesei R. katolikus templom előtt az Isten dicsőségére kőkeresztet csináltattatunk és emeltetünk, ezen írásunk erejével kötelezzük magunkat még élünk annak reparációjára és fenntartására; én pedig különösen Varga Erzsébeth kötelezem magamat történendő halálom esetére, hogy vagyonomból száz ötven, azaz 150 váltó forintok fizetessenek ki, és ezen Pátensre adandó pénznek kamattyából akár mikor is szükséges reparációk véghez vitessenek. / Kőlt Óbecsén 27dik Decemberben 1833.”⁶⁵

A kereszt a főtérről 1923-ban került a templom kertjébe. Ma talapzata halványkékre festett, kékes-szürke elemekkel tagolva. Keresztje sötétbarna, korpusza festett. Felirat nem található rajta.

Az egykori főtéri pravoszláv kereszt (22. kép)

A városháza előtt a 19. század végétől pravoszláv vörös márványfeszület állt.⁶⁶ Korabeli képeslapokon⁶⁷ környezete egy ideig fásított volt, később a piac tér vette körül. Renoválására 1913 áprilisában került sor. A munkálatokkal az óbcesei pravoszláv hitközség Weigner Károly kőfaragót bízta meg.⁶⁸ Az 1914. év decemberének nagy szélviharáig állott, amikor is „felső része nagy robajjal lezuhant és az aszfalton ízekre törött.”⁶⁹ A többosztagú talapzatot négy oszlop között húzódó kovácsolt vaskerítés vette körül. A retusált fotón a talapzat középső részébe helyezett festett dombormű látható. A barnára színezett feszületen keresztet formáló fémlap, azon tábla és festett korpusz látható.

⁶⁴ GÄRTNER 1985. 59.

⁶⁵ ÓBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Zimányi-féle kőkereszt alap I/3.

⁶⁶ POPOV 1997. 34.

⁶⁷ Városi Múzeum és Galéria Becse – Adattárból: 1905.33, 1905.34, 1911.12, 1915.15, 1940.16.

⁶⁸ Óbecse és Vidéke XXVI. évf. 16. sz. 1913. április 20. „Ujdonságok – Keresztek javítása...”

⁶⁹ Óbecse és Vidéke XXVII. évf. 52. sz. 1914. december 27. „Ujdonságok – Ledőlt kereszt...”

Az egykori Jović-kereszt (23. kép)

Az SzHSz-királyság idején a katonai körzet épülete előtt – a Főutcán a gimnázium épületével szemben – szintén pravoszláv kőkereszt állott, annak emlékére, hogy egykor itt épült az első, vályogból rakott pravoszláv templom 1715 és 1718 között, amelyet a törökök romboltak le. A keresztet Eufemije Jović bárónő emeltette.⁷⁰ Korabeli fotókon a talapzatot kovácsolt vaskerítés vette körül. A feszület szögletes végződésű kőkeresztjére INRI-tábla és T-betűt formázó fémlap volt erősítve. Az utóbbira festették a korpuszt.

Az alsóvárosi páduai Szt. Antal templom keresztje (24. kép)

Az 1903 és 1904 között épült páduai Szent Antal alsóvárosi római katolikus templom előtt a belvárosi templom mintájára jobbról feszület, balról, Mária-szobor került. Az 1906-ban állított feszületet ma fekete kovácsolt vaskerítés övezi. A beton alapokon nyugvó talapzat fekete márványtáblájának felirata:

ISTEN DICSŐSÉGÉRE
EMELTETTE
GUBINCSIK
GYÖRGY
ÉS NEJE
MOLNÁR ROZÁLIA
1906

A megkopott talapzat és szögletes száракban végződő kereszt sárgára festett. A korpusz szintén festett, a talapzat tetején vele egy vonalban elhelyezett Mária-szoborhoz hasonlóan.

Az alsóvárosi páduai Szt. Antal templom fájdalmas Mária-szobra. (25. kép)

1909. májusában „Komáromi György óbecsei földbirtokos és neje az alsóvárosi kath[olikus]. templom elé felállítandó díszes Mária szobrot ajánlottak föl.”⁷¹ A készülő szoborról az újvidéki sajtóban is említést tettek: „Különösen egy remek Mária-szobor az, ami bámulatba ejti még a legskrupulózusabb szakértőt is.”⁷² Felállítására az év június 6-án került sor, beszentalése pedig következő vasárnap a templombúcsún történt meg, páduai Szt. Antal napján.⁷³

⁷⁰ POPOV 1997. 54.

⁷¹ Óbecse és Vidéke XXII. évf. 18. sz. 1909. május 2. „Ujdonságok – Adomány az Alsóvárosnak...”

⁷² Újvidéki Közlöny – közli: Óbecse és Vidéke XXII. évf. 18. sz. 1909. május 2. „Ujdonságok – Adomány az Alsóvárosnak...”

⁷³ Óbecse és Vidéke XXII. évf. 23. sz. 1909. június 6. „Ujdonságok – Mária szobor...”, Óbecse és Vidéke XXII. évf. 24. sz. 1909. június 13. „Ujdonságok – Búcsú...”

A Mária-szobor felirata:

ISTEN DICSŐSÉGÉRE ÉS
A BOLD. SZENT SZŰZ
TISZTELETÉRE EMELTÉK:
KOMÁROMI GYÖRGY
ÉS NEJE
ZÓDI ROZÁLIA
1909 BEN

A talapzatán:

HAUSLER ÉS DARABOS
ÚJVIDÉK

Millecentenáriumi kereszt (26. kép)

Az Árpád-házi Szent Margit becse-újfalusi plébánia templom kegyura dr. Gombos Dezső, óbecsei nemes lett volna. Építését a második világháború, illetve annak végén a földesúr Budapestre menekülése gátolta meg. Az új társadalmi berendezkedés alatt épülő imahely templom jellege azonban már nem vált szembetűnővé, keresztje s tornya sem volt. A jelenlegi plébános, Péter Antal atya kezdeményezésére és anyagi támogatásával 1996-ban – Kádas Gábor, helyi kőfaragó által készített – Árpád-házi szentekre utaló fekete márvány feszületet emeltek a templom udvarán a főbejárat felől. A szögletes szárazban végződő kereszt utca felőli oldalán ezüsfestékkel bevont öntött vas korpusz függ. Felszentelésének időpontjául a templom 1982. június 27-én, Árpád-házi Szent László emléknapján történt felszentelésének évfordulóját választották, amely január 18-a, Szent Margit napja mellett a plébániatemplom másik nagy ünnepe, mivel a környéket sújtó jégverés 1982-ben ekkor elkerülte az egyházközséget. A szertartást Pénzes János megyéspüspök végezte a plébánia felkérésére.

Utcára néző felirat a kereszt szárán olvasható:

896
1996
ISTEN DICSŐSÉGÉRE
EMELTETTE
BECSE-ÚJFALU
HÍVÓKÖZÖSSÉGE

A hátulján, a templomudvar felől a következő sorok olvashatók:

A
HONFOGLALÁS

1100
ÉVFORDULÓJÁNAK
EMLÉKÉRE
1996. JÚNIUS 27.
SZENT LÁSZLÓ
KIRÁLY ÜNNEPÉN

Pecesori kápolna keresztje (27. kép)

A feszületet 1881-ben állították. Ma vaspánt tartja össze. A kápolna búcsújára a homokkőből készült, szárain Anjou-liliomban végződő keresztet és talapzatát a falubeliek fehérre vagy halvány kékre szokták meszelni, fém korpuszát pedig ezüst-festékekkel vonják be. Feliratát lefestették, azonban továbbra is olvasható maradt:

ESZT A SZENT KERESZETETT
ÁLÍTTJA AZ ISTEN DICSŐSÉGÉRE
BOZSOKI SÁNDOR
ÉS NEJE PECZE ROZÁLIA 1881.

Kálváriák, stációk, temetői nagykeresztek

Óbecsének két katolikus és egy pravoszláv temetője van (az izraelita, a nazarénus, a református és a mohamedán-albán temetőn kívül).

Az első római katolikus kálvária

A vasúthálózat kiépítéséig a település nyugati határán állott. „1836ban a hívek közadakozása útján befolyt összegben kálváriahegy emeltetett, s ennek fen[n]tartása alapjául ugyanazon évben Vágner Tóbiás, akkori plébános 100 frtot lefizetett.” Ugyanezen 1898-ban új úrlapra átvezetett alapítványi levélben áll, hogy „Kis-Csantavéri Ferencz az általa már régen emelt Kálvári[a]alapjául a helybeli róm. kath egyház pénztárába ötven frtot osztr. értékben készpénzben letett, oly célból, hogy ezen tőkének esedékes évi kamatai a Kálvária fen[n]tartására fordíttassanak.”⁷⁴ Lebontására 1891 és 1893 között került sor, „mint az egyenes utnak akadályul szolgáló hitközségi tárgy kisajátítására”.⁷⁵ „A vasút-építés idejében már élénken foglalkoztatta a r[ómai]. kath[olikus]. hitközséget a kálváriának áthelyezési ügye. A vasút körüli forgalom, de különben is a városnak már a kálváriához való közeli kiterjedése: oly két indok, mely az áthelyezés

⁷⁴ ÓBNPL, V./ A/ 1–2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Kálvária-alap I/2

⁷⁵ Óbecse és Vidéke IV. évf. 17. sz. 1891. április 26. „Községi közgyűlés...”

szükségességét kétségen felülívé teszi.” – írják 1891. év elején.⁷⁶ A szükséges új területet a község biztosította. Az áthelyezés költségeit részben szintén a község támogatta. Még a plébános a költségek felének fedezését kérte, a városi közgyűlés e célra a „politikai község” támogatásaként 600 Ft-ot szavazott meg a római katolikus hitközség részére.⁷⁷ Ezt a görög keleti hitközség paritás elvére hivatkozó hasonló kérése által kiváltott vita követte, melyhez alapot az ügy községi (út-szabályozási) vagy egyházi (hitközségi) voltának kérdése adott.⁷⁸ Az összeg kiutalását és a kálvária elbontását végül a főszolgabíró rendelte el.⁷⁹ A vasút útjába eső 3 stáción túl szó esik még 3 keresztről és 3 szoborról is, melyek eladásával a Frenner-kereskedőcéget bízták meg.⁸⁰

A belvárosi római katolikus temető kálváriája (28. és 29. kép)

Egy hitközségi kiadvány szerint az új kálváriát Dr. Bende József kanonok-apátplébános emeltette a saját költségén 1892-ben. A korabeli sajtó ettől eltérő hírekről tudósít. A kálvária felállítása „a temetőbe szintén a község terhére történik. Így most már valahára elérjük azt, hogy vasúti állomásunkhoz rendes kocsi és gyalogút fog vezetni; – másrészt pedig húsvét ünnepére a róm[ai]. kath[olikusok] is megújulnak kálváriájukkal, a mely csak díszére fog válni így a temetőnek is.”⁸¹

Az új kálváriát a temetőben lévő dombon emelték. A kálvária szobrai már 1892. szeptemberének derekán megtekinthetők voltak a plébánián, és a felállítási munkálatok is kezdetüket vették.⁸² Október elejére a szobrok – „a Megfeszített Üdvözítő és a két lator keresztjével, valamint az Üdvözítő keresztje mellett a Fájdalmas Anya, szent János evangélista és a kereszt tövében bűnbánó Mária Magdolna életnagyságú szobrával.”⁸³ – már álltak.⁸⁴ A központi feszület talapzatán lévő fekete márványtábla felirata:

ISTEN DICSŐSÉGÉRE
EMELTETTE
DR BENDE JOZSEF
APÁT KANONOK FŐESPERES
1892

⁷⁶ Óbecse és Vidéke IV. évf. 8. sz. 1891. február 22. „Ujdonságok – Kálvária áthelyezés...”
⁷⁷ Óbecse és Vidéke IV. évf. 10. sz. 1891. március 8. „Városi közgyűlés – a kálvária ügye...”
⁷⁸ Óbecse és Vidéke IV. évf. 17. sz. 1891. április 26. „Községi közgyűlés...”
⁷⁹ Óbecse és Vidéke IV. évf. 51. sz. 1891. december 20. „Ujdonságok – Kálváriánk mozdul...”
⁸⁰ Óbecse és Vidéke V. évf. 26. sz. 1892. június 26. „Hirdetések – Kálvária-eladás.”
⁸¹ Óbecse és Vidéke IV. évf. 51. sz. 1891. december 20. „Ujdonságok – Kálváriánk mozdul...”
⁸² Óbecse és Vidéke V. évf. 38. sz. 1892. szeptember 18. „Ujdonságok – A kálváriák szobrai...”
⁸³ GÄRTNER 1985. 58
⁸⁴ Óbecse és Vidéke V. évf. 41. sz. 1892. október 9. „Ujdonságok – Az új kálvária szobrai...”

A feszületek és a szobrok ma fehérre meszeltek, rakott köveket utánzó talapatuk mellé virágokat, a domb köré futósövényt ültettek. A füvesített dombról a temető bejáratáig futó téglázott ösvény mentén található a 14 stáció. Telepítésükre kiírt árlejtést 1892-ben Frenner József vállalkozó nyerte meg.⁸⁵ A terv szerint termésköböl vagy téglából készültek volna,⁸⁶ végül sósokúti kőből emelték őket.⁸⁷ A mögöttük elhelyezkedő családi sírhelyek és kripták árjegyzékét a sajtóban tették közzé: „A költségvetés 3,360 frt, illetőleg kripták nélkül 1750 frt. Az árverés f[olyó]. évi október hó 26-án délután 2 órakor fog az ó-becsei kath[olikus]. plébánia hivatalnál megtartatni, a költségvetések, tervek és árlejtést. Feltételek is megtekinthetők. – Egyes családok a kriptákat a készítési áron megkaphatják, ha a plébánia hivatalnál jelentkeznek. Öt kriptának van már gazdája.”⁸⁸ A stációkra „dombornyomatú és olajjal festett képek” kerültek. „A beadott ajánlatok közül az érseki hatóság Frenner József vállalkozó ajánlatát hagyta helyben 1700 frt ár mellett. A csinos kálvária-képek közül néhány már látható a plébánián. Az építésnek ez évi húsvétra vagy legkésőbb május végére készen kell lennie.” – tudósított a helyi sajtó 1893-ban.⁸⁹ A stációkat a 20. század második feléig az ott nyugvó családok leszármazottai ápolták, ma az egyház tulajdonát képezik és a plébánia gondozásában állnak. Domborműveit átfestették, kereszttel ellátott timpanonban záruló oszlopfejt szürkéskékre, a fennmaradó részeket halvány világoskékre meszelték. Talapzatuk változó, az ott nyugvók neveit tartalmazza, többnyire a hozzátartozók elképzelései alakítják.

A kálváriát és a stációkat 2000-ben hozatta rendbe a plébánia, amikor ismét felszentelték.

Adatközlői visszaemlékezés alapján e stációk a nagybőjti időszakban keresztútjárás színhelyeül szolgáltak az első világháborúig.⁹⁰ E szokás felújítására a belvárosi római katolikus plébánia részéről az ezredfordulót követően került sor. A virágvasárnap előtti péntek esti miséjét a temetőkápolnában tartják, majd a keresztutat a temetőben végzik.

A kálvária emellett Mindenszentekkor és halottak napján szolgál a másutt nyugvó, vagy a világháborúk során elveszett hozzátartozók részére vitt virágok és gyertyák elhelyezésére, bár az egyházi év folyamán folyamatosan találhatók virágok a kálvária feszületének tövében. Mindenszentek estéjén a litániát követően az ezredforduló utáni néhány évben a belvárosi Nagyboldogasszony plébániatemplom ifjúsági négyesólamú vegyes kórusa – a Schola Cantorum – ünnephez kapcsolódó kórusműveket és gyászénekeket énekelt a kálvária-dombon a temetőben tartózkodó sírlátogatóknak.

⁸⁵ Óbecse és Vidéke V. évf. 44. sz. 1892. október 30. „Ujdonságok – Az új kálváriához...”

⁸⁶ Óbecse és Vidéke V. évf. 42. sz. 1892. október 16. „Ujdonságok – Ó-Becsén új kálvária stációk...”

⁸⁷ Óbecse és Vidéke VI. évf. 4. sz. 1893. január 22. „Ujdonságok – Új kálvária-stációk...”

⁸⁸ Óbecse és Vidéke V. évf. 42. sz. 1892. október 16. „Ujdonságok – Ó-Becsén új kálvária stációk...”

⁸⁹ Óbecse és Vidéke VI. évf. 4. sz. 1893. január 22. „Ujdonságok – Új kálvária-stációk...”

⁹⁰ Gortva András, földműves, 1932.

A belvárosi római katolikus temető nagykeresztje (30. kép)

A kápolna kriptájában nyugvó Németh Pécskay Antal és neje, Kővágó Anna emeltette 1871-ben.⁹¹ 1883-ban 100 forintos alapítványt tettek a fenntartására.⁹² A temetőkápolna előtt álló kovácsolt vas feszület több lépcsős talapzata téglából rakott, fehérre meszelt, közepén pedig latin kereszt domborodik. Az áttört, fekete kereszt öntött korpusza, az INRI-felirat, a kereszt tövében elhelyezkedő, Mária menybevételét megjelenítő dombormű ezüstsínűre festett. A kereszt alsó szárának középtáján elhelyezkedő, ezüstsínű koszorúval szegélyezett ovális fekete fémtábla ezüstbetűs felirata:

NÉMETH ANTAL
ÉS KŐVÁGÓ ANNA
O.BECSÉN
1871.

A kereszt tövében „virágtartó vázák” találhatók, a mindenszenteki-halottak napi gyertyagyújtások egyik helye, a november 2-i reggeli kápolnai misét követő sírszentelések kiindulópontja. Ma a temető egyházi tulajdonban lévő részeinek egyikét képezi, rendbehozatalára 2001-ben került sor.

Az alsóvárosi katolikus temető kálváriája (31. és 32. kép)

Az alsóvárosi kálváriát Weigner Károly óbectesi kőfaragó és neje állíttatta 1932-ben. A dombon a központi feszület mellett csak a két lator található. A kereszt talapzatukhoz hasonlóan fehérre meszeltek, a kőkorpuszok szintén fehérek. A középső talapzat fekete üvegtáblájának felirata:

ISTEN ADOMÁNYÁBÓL
EMELTE
WEIGNER
KÁROLY
ÉS NEJE
PÉTER RÓZSIKA
1932.

A liturgikus év során a belvárosihoz hasonló szerepet tölt be, keresztutat ide viszont nem vezetnek. A fülkés, timpanonos műköstációk a temető bejáratától a családi sírhelyek előtt, a kálváriához vezető téglákkal kirakott út mentén helyezkednek el, talapzatukon az ott nyugvók neveit feltűntető eltérő márványtáblákkal. A fülkékben sárga domborművek és a hozzátartozók virágai kapnak helyet.

⁹¹ GÄRTNER 1985. 59

Az alsóvárosi katolikus temető nagykeresztje (33. kép)

Alsóvárosi temetői viszonylag régi sírokat tartalmazó bal oldali elülső negyedében egy ép, gondozott nagykereszt, szárain háromlevelű lóherében végződő fehérmárvány feszület áll. A korpusz festetlen öntöttvas, a kereszt tövében barlangszerű fülkét utánzó, feltehetően a lurdi Máriát ábrázoló szintén festetlen öntöttvas domborművel. A fehér márványtalapzat felirata:

A HÍVEK BUZGÓSÁGÁNAK
EMELÉSÉRE KÉSZÍTTETTE
VARNYÚ ISTVÁN
NEJE
SZÜLETETT
GORTVA ERZSÉBET
1870 ÉVBEN

Az alsóvárosi katolikus temető képoszlopa (34. kép)

A kálvária mögött balról gondozók nélkül maradt sírok között egy képoszlopként funkcionáló romos temetői nagykereszt található. Az egykor kékre festett homokkő feszület törött szegélyű talapzatán csupán a kereszt alsó szára maradt meg. Ezen a rozsdától hiányos bádögfülkében festetlen öntöttvas Mária-szobor áll, amelyet több éve élő és művirágokkal díszítenek. A sérült talapzat felirata:

ISTEN DICSŐSÉGÉRE
– (hiányzó szövegrész) –
JÓZSA ROZÁLIA
1897.

Előtte műkő sírkereszt, melyen Takács Rozália neve olvasható.

Az egykori feszületről az állítás évéből egy híradás szól: „A külvárosi róm[ai]. kath[olikus]. temetőben az egyszerű fakereszt helyére özv. Németh (Kanitz) Józsefné született Józsa Rozália díszes kőkeresztet állíttatott, a mely Jézus és Mária szobrával van ékítve. A feszület megáldása péntek délután volt, a melyen az egész alsóváros részt vett. A feszület 250 frtba került és ezen kívül Némethné még 50 frt alapítványt is tett annak gondozására. E bőkezű áldozatkészség valóban önmagát dicséri.”⁹³

⁹² ÓBNPL, V./ A/ 1–2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Németh Antal-féle kőkereszt I/11 temető-kápolna előtt

⁹³ Óbecse és Vidéke X. évf. 17. sz. 1897. április 25. „Ujdonságok – Ajándékozás...”

A pravoszláv temető nagykeresztje (35. kép)

1930 októberében a „szerb halottak napján délelőtt 11 órakor ünnepélyes ke-retek között szentelték fel azt a hat méter magasságú márványkeresztet, amelyet Weigner Károly helybeli sírkőgyáros és neje ajándékoztak a hitközségnek. Az egyházi aktus után Stepanov Jovan főesperes meleg hangú beszédben köszöntö meg az ajándékot a nemesszívű ajándékozóknak.” – számol be a helyi sajtó.⁹⁴ A kápolna vonalában, de attól egy távolabb eső temetőrészen áll a szárain li-liomban végződő fehér márvány nagykereszt, karcolt, stilizált korpussszal. Több lépcsős talapzatának középső részét négy oszlop képezi, középen fehér már-ványtállal, felette az így keletkező tetőzetten függő üvegberakásos hatszög alakú fekete fémgyertyatartóval. A talapzat tetején a kereszt tövében két oldalt obe-liszkyszerű oszlopok, a rá következő lépcső négy oldalán lefutó hullámvonalak találhatók. Ma a parohija tulajdonát képezi, és a hívek gondozzák. Azon túl, hogy imahelyül szolgál, virágokkal díszítik, és gyertyákat is gyújtanak itt. A temető középpontját jelöli.⁹⁵

Út menti kereszték

A kereszték többsége köztéren, útmentén állt.⁹⁶ A katolikus keresztékhez veze-tett körmenetekről a keresztjárónapok kapcsán 1892 és 1917 között változó rend-szerességgel beszámolt a helyi sajtó is.⁹⁷ „Ősrégi szokása az a katolikus egyháznak, hogy az Áldozócsütörtök előtti 3 napot, hétfőt, keddet és szerdát, imádságba merülve tölti. Így történt e hét első napjaiban is. A hívők sokasága kö-nyörögve járt a templomból a kápolnába, esdve a mindenható áldásáért. Ez az ősrégi szokás onnan ered, hogy az ötödik században, 469 táján, Franciaországot számos elemi csapás súlytotta. Mindenki az Úr akarátát látta e csapásokban érvé-nyesülni és Vienne szentéletű püspöke 3 napi böjtöt és közájtatosságot rendelt el az Úr kiengesztelésére. Az ájtatosságot a jámbor püspök maga vezette. És a harag-vó Úr ismét áldással fordult az Ő népe felé. Ennek az eseménynek csakhamar híre futott az egész keresztény világon s a közájtatosságok elterjedtek. A 'keresztjáró'

⁹⁴ Tiszavidék XVIII. évf. 42. szám 1930. október 19. „Heti Hírek – Keresztavatás a görögkeleti szerb temetőben.”

⁹⁵ Siniša Panić, a helyi pravoszláv egyházközség egykori parókusa.

⁹⁶ A kereszték fenntartására ugyan alapítványokat kellett tenni, ezek dokumentációja azonban nem került elő, a plébániák levéltárában. Az alapítvány ellenében a plébánia vállalta bizonyos számú mise megtartását az adakozók szándékára. Később paphiány miatt e gyakorlat megszűnt. (dr. Rokay Zoltán szíves közlése)

⁹⁷ Óbecse és Vidéke V. évf. 21. sz. 1892. május 22., VII. évf. 17. sz. 1894. április 29., VIII. évf. 20. sz. 1895. május 19., XI. évf. 20. sz. 1898. május 15., XII. évf. 19. sz. 1899. május 5., XIII. évf. 20. sz. 1900. május 20., XIV. évf. 19. sz. 1901. május 12., XVI. évf. 20. sz. 1903. május 17., XVII. évf. 19. sz. 1904. má-jus 8., XXI. évf. 22. sz. 1908. május 31., XXII. évf. 20. sz. 1909. május 16., XXIV. évf. 21. sz. 1911. május 21., XXV. évf. 19. sz. 1912. május 12., XXVI. évf. 17. sz. 1913. április 27., XXVII. évf. 20. sz. 1914. május 17., XXIX. évf. 22. sz. 1916. május 28., XXX. évf. 19. sz. 1917. május 14. „Ujdonságok – Keresztjáró na-pok...”

nevet onnan nyerték e napok, hogy faluhelyen nem lévén több templom, rendszeren a határban álló kereszthez vonultak körmenetileg.⁹⁸ A körmenetek kezdetben a reggeli misét követően 7 órakor indultak, az 1890-es évek végétől ez fél órával későbbre, majd a fél nyolcas mise végére tevődött. Ekkor „kedvező idő esetén körmenet indul egyes ima helyekhez és az Ég áldását kéri le a hívek a termésre.”⁹⁹ – hívta fel a figyelmet előző vasárnap a helyi sajtó.

A két világháború között született adatközlők, még tartják az egyházi előírást, amely szerint az út menti keresztek előtt elhaladva keresztet kellett vetni, egyesek ezt bicikliről is megtették. A hívek templomon kívüli vallásgyakorlatának átalakulásával a templomokra és az út menti keresztekre egyaránt vonatkozó előírást mind kevesebben követik: „Hát a mi időnkbe má nem vót az (...) hát megemete a sapkát, aki akarta a körösztné.”¹⁰⁰

Az út menti keresztek nagy részét az idő múlásával benőtte a növényzet, egy részük tönkrement, illetve áthelyezték vagy lerombolták őket. Ápolásukra az 1990-es évektől, felújításukra az ezredforduló után került sor.

A belvárosi római katolikus templom kertjének „út menti keresztjei.”

A templom kerítéssel övezett kertjének délnyugati, északnyugati és északkeleti sarkában egy-egy út menti feszület áll. Ezeket a háború utáni új társadalmi berendezkedésben „1957. február 20-án a város a növekvő forgalomra való hivatkozással betetette”¹⁰¹ a mostani helyükre.

A templompark plébánia felőli sarkán lévő keresztet özvegy Gortva Lázárné született Varnyú Viktória emeltette 1898-ban. Alapítványt 50 forint értékben 1898. november 1-én tett a kőkereszt fenntartására.¹⁰² Eredetileg a „Csillag-téren a Buzogány-féle ház előtt állott.”¹⁰³ (36. kép)

A beton alapon nyugvó világos kék, kékes-szürkére festett elemekkel tagolt talapzaton szögletes szárakban végződő sötétbarna kereszt emelkedik, festett korpusszal. A lemeszelt INRI-rövidítés a keresztbe van vésve. A talapzat középső, bemélyített félkörívben záruló részén olvasható, töredékében fekete festékkel kiemelt felirat:

ISTEN DICSŐSÉGÉRE
EMELTETTE
ÖZV.
GORTVA LÁZÁRNÉ
1898.

⁹⁸ Óbecse és Vidéke XXI. évf. 22. sz. 1908. május 31. „Ujdonságok – Keresztjáró napok...”

⁹⁹ Óbecse és Vidéke XXIV. évf. 21. sz. 1911. május 21. „Ujdonságok – Keresztjáró napok...”

¹⁰⁰ Tölgyesi Lajos, földműves, 1938.

¹⁰¹ GÄRTNER 1985. 59.

¹⁰² ÓBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Gortva Lázárné-féle kőkereszt I/19.

¹⁰³ GÄRTNER 1985. 59.

Az iskolanővérek zárdájának sarkán lévő keresztet Zódár József és neje, Deák Veronika emeltette 1884-ben. Szulik József plébános a 32 forintos alapítványt 1884. május 31-én jegyezte.¹⁰⁴ Az 1898-as átírt formanyomtatványon „tiszaparti iskola sarkán emeltetett kőkereszt”-ként szerepel.¹⁰⁵ „Ez is 1957. február 20-ig a 'Tornyos', vagy 'Beretka' iskola előtt állt.”¹⁰⁶ (37. kép)

A kétlépcsős kő alapon nyugvó világos kék, kékes-szürkére festett elemekkel tagolt talapzaton vízszintes bizánci keresztből sötétbarna, szögletes szárakban végződő latin kereszt emelkedik, festett korpusszal. A lemeszelt INRI-rövidítés ennek felső szárába van vésve. A talapzat középső, bemélyített félkörívben záruló részén olvasható, fekete festékkel kiemelt felirat:

ISTEN DICSŐSÉGÉRE
ÉS A KERESZTÉNY NÉP
ÉPÜLÉSÉRE EMELTETTE
ZÓRÁD JÓZSEF
ÉS
DEÁK VERONA
1884.

„A templom sörgyár felőli sarkában lévő kereszt emeltetőiről és idejéről nincsenek adataink. 1957. február 20-ig a 'Mikula' féle sarkon, az Ivo Lola Ribar utca és a Fás-utca (Boris Kidrič) sarkán állott.”¹⁰⁷ (38. kép) A beton alapon nyugvó talapzata jóval puritánabb, felirat nyomát nem lelmi rajta. A feszület szögletes szárakban végződő keresztjét és korpuszát a többihez hasonlóan festették be.

Börcsök-kereszt (39. és 39a. kép)

„A Topolyai úton a tizenegynéhány kilométerre lévő keresztet Börcsök Pál és neje, Balázs Rozália állította a saját földjén 1925-ben.”¹⁰⁸ A feszület megáldásáról fotó készült, a népes csoportképet a városi múzeum adattára őzi.¹⁰⁹ Ez alkalomból a kereszt szárait a korpusz lábáig nyúló virágkoszorúval övezték. A szántóföldön, az út mentén található fehér márványfeszületet téglalapra erősített kovácsolt vas kerítés veszi körül. Ez korábban fekete volt, ma fehérre festett. A több lépcsős talapzat esővetős szoborfülkét stilizáló zárókőben végződik, amelyen az Anjou-liliomokban végződő kereszt áll. Az INRI-feliratot a felső szárába

¹⁰⁴ ÖBNPL, V./ A/ 1–2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., 3827 szám alatt 1884 június 3-án illetékezelés végett bemutatott. Mkir. III. kiz. Hivtl. Szabadkán, 1884. jún. 3-án – Aláírás Rokay József – 39

¹⁰⁵ ÖBNPL, V./ A/ 1–2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Zódár-féle kőkereszt I/12. tiszaparti, zárda mellett

¹⁰⁶ GÄRTNER 1985. 59.

¹⁰⁷ GÄRTNER 1985. 59.

¹⁰⁸ GÄRTNER 1985. 59.

¹⁰⁹ Fotó, leltári szám nélkül: 1925. „Osvećenje krsta na topolskom putu 1925. godine.”

vésték. Kőkorpusz függ rajta. A talapzat középső részébe vésett feliratból, csupán a neveket, az állítás évszámát és a keretet emelték ki fekete festékkel, a teljes szöveg:

ISTEN DÍCSŐSÉGÉRE ÉS A KERESZTRE
FESZÍTETT ÜDVÖZÍTŐ IRÁNT VALÓ
SZERETETTBŐL EMELTETTE
BÖRCsök PÁL
ÉS NEJE
BALÁZS ROZÁLIA
1925. JUNIUS 29 ÉN.

Cseszák-kereszt (40. kép)

Az alsóvárosi temetőre vezető keresztutca sarkán, a templom utcáján áll az egyetlen mai utcai kereszt.¹¹⁰ A feszületet Cseszák Pál és neje állíttatta 1885-ben. A munkálatokat Goldberger, úvidéki kőfaragó végezte. Zöld fémkerítés veszi körül, ajtaján látszik, hogy utólag helyezték rá. A sárgára festett feszület beton alapon áll, valószínűleg homokkőből készülhetett. Háromosztatú talapzatának felső része félkörívekben záródik. A kereszt kiszélesedő tövében kis méretű festett Mária-szobor áll. A keresztszárak három levelű lóherét formáznak, az INRI-feliratot a felső szárba vésték. A korpusz szintén festett. A talapzat középső részén fehér mezőben fekete betűs felirat:

ISTEN
DICSŐSÉGÉRE ÉS A
KERSZTÉNY HÍVEK
ÉPÜLÉSÉRE ÁLLÍTTATTA
CSESZÁK PÁL
ÉS NEJE
NAGY ILONA
1885

Talapzat alsó elemének jobb felső sarkában a cég jelzése:

GOLDBERGER
ÚVIDÉK

¹¹⁰ A másik ugyanis egy sarokra elől már a templom előtt áll, annak tárgyi környezetéhez sorolható.

Čiplic – Fazekas – Frenner – kereszt (41. kép)

E római katolikus feszület állításától napjainkig három ízben változtatta helyét. Mai helyére, a Péterrévére vezető út jobb oldalára az óbecsai pravoszláv hitközséghez tartozó Čiplic-család adományaként került, felújított formájában. A belvárosi római katolikus plébániatemplom kántora korábbi helyeiről a következőket jegyezte fel. A legutóbbi áthelyezést megelőzően a „csirkegyár sarkán lévő keresztet Fazekas István és Frenner József állíttatta 1886-ban. 1957. február 20-ig a 'Kangrga'-féle sarkon állt a Jovan Popović utca közepén a Plébánia (marsall Tito) utca sarkán. Mostani helyén egy fakereszt állt, de már nagyon rossz állapotban. Ugyanis felelőtlen egyének egy ízben meggyújtották. Ezt a keresztet Gál Pál (alias Csusza) emeltette. Annyit tudunk róla, hogy 1823-ban (sic! /GN/) már állt.”¹¹¹ Fakeresztre valóban szerepel ilyen néven alapítványtevő: „1821. decz. 24. Gál Pál csusza kereszt-alapul a helybeli róm. kath. egyház pénztárába negyvenkettő frt-ot osztr. értékben készpénzben letett oly célból, hogy ezen tőkének esedékes évi kamatai az általa a Petrovoszelóra vezető úton, közel a 'perleg'hez emelt fakereszt fen[n]tartására fordíttassanak.”¹¹² Fazekas István és Frenner József pedig 1886 év végén tett 32 forintot osztrák értékben alapul, hogy „az általuk saját házaik közelében a plébánia utczában emeltetett kőkereszt” fenntartassék.¹¹³

Az 1980-as évek végére a kereszt egyik szára letörött, környéke elgazosodott, enyészetnek volt kitéve. A vasút mellett fekvő kereszt földje időközben a Čiplic-család tulajdonába került. Az áthelyezést az út túloldalára a költségeket vállalva Dušan Čiplic kezdeményezte. A kereszt megáldására 2002. november 11-én került sor. A vasárnapi „nagy mise után mentünk ki oda lobogós körmenettel. – mesélte a belvárosi római katolikus templom plébánosa – Mi is és az újfalu is. Úgyhogy ott találkoztunk akkor együtt. Az esperes atya, a Mátéffy Béla atya (péterrévei plébános – G.N.) jött át fölszentelni, vagyis megáldani. Ő vezette a szertartást. Jelen voltak a pravoszláv papok is. (...) Utközben elimádkoztuk a rózsafüzért, még pedig a fájdalmas rózsafüzért, meg közben énekeltek is.”¹¹⁴ „Sőt, még aztán előtte is meg utána is aztán egy kis ünnepi megvendégelés is volt”, amelyet a Čiplic-család rendezett – mesélte az újfalu plébános.¹¹⁵

Az áthelyezett feszület több lépcsős talapzata téglából rakott, fehérre meszelt. A szürke márvány kereszt szárai Anjou-liliomban végződnek, az INRI-feliratot a kereszt szárába vésték. Rajta ezüst színű öntött vas korpusz függ. A talapzat bevésített rozettákkal díszített hengerben végződik, melyet egy szürke márványhasáb köt össze a kereszttel. Bemélyített elülső részén fekete betűkkel az alábbi felirat olvasható:

¹¹¹ GÄRTNER 1985. 59.

¹¹² ÓBNPL, V./ A/ 1–2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Gál (csusza) – Sági féle fakereszt I/15 Petrovoszelóra vezető út

¹¹³ ÓBNPL, V./ A/ 1–2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Fazekas –Frenner-féle kőkereszt I/14 Plébánia utca

¹¹⁴ Fuderer László, a belvárosi Nagybaldogasszony plébániatemplom plébánosa.

1886

ISTEN TISZTELETÉRE
FAZEKAS ISTVÁN
ÉS
FRENNER JÓZSEF

Környezete fásított, füvesített, a plébánia megbízásából egy család gondozza. Húsvétkor és Mindenszentekkor talapzatát felvirágozzák, koszorúkkal díszítik.

Deli István keresztje (42. kép)

Pecesor határában egy szürke terméskő feszület áll. A Gunarasra vivő dűlőút mentén a fasor mögött, a szántóból elkülönített földterületen található. Többlépcsős kőtalapzatát beton veszi körül. Középső része fehérre meszelt. Tetején rakott köveket utánozó faragott alapon Anjou-liliomban végződő szárakkal magas kőkereszt, amely északi tájolással az út irányába néz. Az INRI-feliratot tartalmazó tábla, és egy áttört, növénymotívumokkal díszített kereszt található rajta. Ezen ezüstszerű öntött vas korpusz függ. Az egykori korpusz eltűnt.¹¹⁶ A talapzaton boltívben végződő beépített vörös márványtábla bevésített festetlen felirattal:

ISTEN DICSŐSÉGÉRE
EMELTETTE
DELI ISTVÁN
ÉS NEJE
POLYÁK JULIS
1903

WEIGNER K
Ó BECSE

Gombos-kereszt (43. kép)

„Ugyancsak a Topolyai úton a Gombos kastély sarkán áll az úgynevezett 'Czintula' kereszt. Azt Nemesmiliticsi özvegy Czintula Antalné, született Kisfalusi Gombosfalvi Gombos Alojzia emeltette 1885-ben.”¹¹⁷ A birtok előtt elhaladó út mellett álló feszületet benőtte a tövis. A kő kereszt téglatalapzaton áll, amely alul sötétebb, felső I-én fehér mészkővel borított, s így kőhalmot idéz. Burkolat sérült. Tetején román kort idéző stilizált növényi motívumokkal díszített kőhenger, melyből fülkeszerű bemélyedést imitáló kiszélesedésen keresztül kőkereszt emelkedik. Szárai Anjou-liliomra emlékeztető motívumban végződ-

¹¹⁵ Péter Antal, a becse-újfalusi Szt. Margit plébániatemplom plébánosa.

¹¹⁶ KOC SIS 2005. 68.

¹¹⁷ GÄRTNER 1985. 59.

nek, INRI-felirata a felső szárba vésett. Rajta festetlen öntött vas korpusz függ. A talapzat közepén található vörös márványtábla felirata:

EMELTETTE
NEMESMILITICSI
ÖZV. CZINTULA ANTALNÉ
SZÜL.
KISFALUSI ÉS GOMBOSFALVI
GOMBOS ALOJZIA
1885.

A feszülethez egy eredetmagyarázó monda is tartozhatott, amelyet megkoptott formában a birtok egyik volt szobalánya mesét el. „Ott a bejáratnál van egy régi kereszt, mert valamikor ez a birtok nagy püspöki vagyron volt, nagyon régen. És az a kereszt alatt ott van egy kút. (...) azért hívják Kőkútnak.”¹¹⁸

Kisscsábi-kereszt (44. kép)

A kereszt egykor a Szegedi út kezdetén állt,¹¹⁹ ma már a város területén található. Kisscsábi János és neje, Árpás Teréz a kőkeresztre, amelyet a „petrovoszellói úton fekvő földjük szélén (...) saját költségükön felállíttattak” 1883. szeptember 17-én tettek 32 forintos alapítványt.¹²⁰ A kő alapokon nyugvó, feltehetően homokkő talapzat, több lépcsős, fehérre meszelt, bár az időjárás már megviselte. Tetején vízszintes bizánci keresztből emelkedik a vaspánttal összefogott fehér feszület. Szárai Anjou-liliomban végződnek, korpusza öntött vas, és az INRI-felirat fémtáblájához hasonlóan ezüst színűre festett. A talapzat középső részén boltívben végződő bemélyített felület ad helyet a lemeszelt feliratnak:

ISTEN DICSŐSÉGÉRE
KISSCSÁBI JÁNOS
ÉS NEJE
ÁRPÁS TERÉZ
1883

A kereszt tövéhez dróttal befűttes üvegeket erősítettek a virágcsokrok részére. Adatközlői visszaemlékezés szerint, egykor be volt kerítve.¹²¹

¹¹⁸ Kószó Gizella 1921–2004.

¹¹⁹ Gortva András, földműves, 1932

¹²⁰ ÓBNPL, V./ A/ 1–2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Kiss Csábi János – olvashatatlan – féle kőkereszt I/10 Péterrévei út

¹²¹ Tölgyesi Lajos, földműves, 1938

Mihajlović-kereszt (45. kép)

A Szenttamási úton, a szántón ördögcérnával benőtt kereszt-talapzat áll. Alapjait téglából rakták. E fölött egy kőtáblával ellátott homokkő talapzat található, amelyen a felerősítés helyei egy újabb táblára utalnak. A homokkővet az időjárás kikezdte, a feszület eltűnt. Helyén alumínium csövekből összekötött kis méretű kereszt van. Felújítására a parohija 2005 végén kapott engedélyt a felsőbb egyházi hatóságoktól. Az egykori állítójáról csak a kőtábla ciril betűs felirata szól¹²² – így eshetett meg, hogy néhány adatközlő tévesen az egykori szomszédos katolikus tanyatulajdonoshoz kötötte az állíttatását:

U SLAVU BOŽIJU
U SPOMEN DOBROTVORU CRKVE
TOMI MIHAJLOVIĆU
OVAJ ČASNI KRST PODIGO ZAHVALNA
SRPSKA PRAVOSLAVNA CRKVENA OPŠTINA
STARO BEČEJSKA 1911 GODINE¹²³

Pecze Pál keresztje (46. kép)

A Pecesoron a Gunarasi út déli oldalán található feszületet a második világháború után ledöntötték, korpusza eltűnt, csupán a talapzata maradt épen, felújítására az 1980-as években került sor.¹²⁴ A hiányzó feszületet a talapzathoz viszonyítva aránytalanul kicsi szürke műkőkereszttel pótolták. Erre feszületet helyeztek ezüst színű fém korpuszal, mely a lakásbeli kegytárgyak méretét idézi. A talapzat felirata:

ISTEN DICSŐSÉGÉRE
BOLDOGSÁGOS SZŰZ
MÁRIA
TISZTELETÉRE
EMELTETTE
PECZE PÁL
ÉS NEJE
BUZOGÁNY TERÉZ
1913

¹²² -melyet latin betűs átiratban közlök

¹²³ Isten dicsőségére emlékül az egyház jótevőjének Mihailović Tomának e tiszteletre méltó keresztet emeltette a hálás óbecsei szerb görögkeleti egyházközség az 1911. évben.

¹²⁴ KOCIS 2005. 68.

Preradović-kereszt (47. kép)

A város északkeleti részében, több utca elágazásánál lévő fásított területen vörös márványkereszt található. 1929-ben Georgije Preradović és neje állíttatta. Beton alapokra erősített fémkerítés övezi. Többlépcsős talapzatát műkő alapra helyezték. A feliratot a középső két elem tartalmazza, bár ez külön festéssel nincs kiemelve. Felettük egykor tábla állhatott, erre csupán a felerősítés helyiből és a korábban eltakart felület eltérő árnyalatából lehet következtetni. A kereszt szárai, liliomhoz hasonló háromkaréjos motívumban végződnek, készítője azonos a katolikus és más pravoszláv kereszték zömé készítő helyi sváb kőfaragóval. Kereszt alakú rézlap található rajta. Korpusza nincs, egyes részeit barna festékkel vonták be.

Az állíttatás szándékáról – a szerb népnek történő ajándékozásról, melyet a Kereszt felmagasztalásának ünnepére datáltak, a talapzat ciril betűs felirata szól:¹²⁵

U IME SVETE TROJICE
OCA SINA I SVETOGA DUHA
OVAJ ČASNI KRST PODIŽE
GEORGIJE PRERADOVIĆ I SUPRUGA BOSILJKA
SEBI ZA SPOMEN A SRPSKOM NARODU NA POKLON
DANA 14 SEPTEMBRA 1929 GOD.

KARLO VAJGNER
ST. BEČEJ
1929¹²⁶

E kereszthez Spasovdankor, az Úr menybemenetelének napján a szent liturgia utáni búzaszenteléskor vezetnek körmenetet. Gondozására külön alapítványt nem tettek, a parohija és a hívek tartják rendben.

Eltűnt kereszték

A fentiekén kívül olyan kereszték is felbukkantak, amelyek ma már csak a határt járó két világháború között születettek nemzedéki emlékezetében élnek, vagy az alapítványi levelekben bukkannak fel.

¹²⁵ -melyet latin betűs átiratban közlök

¹²⁶ A Szentháromság, az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében, e tiszteletre méltó keresztet emeltette Preradović Georgije és neje Bosiljka emlékül maguknak és ajándékol a szerb népnek az 1929. év szeptemberének 14. napján. Weigner Károly, Óbecse, 1929.

Botrai kereszt

„A Ferencz-csatorna hídjánál, igen, a hídlejáratnál, ottan fakörösz volt, és egy pléhből volt kirajzolva, vagyis hát kinyírva a Jézus, úgy volt fölszögezve. (...) Fakörösz bádög-Jézussal, egy tetőszerűség volt a körösznek a legtetején. (...) INRI, az megint csak egy külön pléh volt rajta. (...) ha jól emlékszek, ott is... most vagy a kerítés sarkában vagy egy kis kerítés volt lécből. De hát ugye az nem tartott örökké. Az le volt rongyolódva. (...) Mert akkor lett eltakarítva onnan a körösz, amikor a hidat elkezdték... a híd lábára hordani a földet. (...) Azt csak Botrai körösznek tudtuk, hát hogy most ki volt /az állíttatója/?”¹²⁷

Börcsök-körösz

A Kishegyesi úton álló keresztet: „Börcsök-körösznek hívták, Börcsökék állíthatták valamikor. Én csak annyit tudok róla, hogy Börcsök-körösz. És az le lett rombolva, tehát romjai van[nak] meg.”¹²⁸

Csongorádi-kereszt

„Még egy körösz eszembe jutott az Ugarban. Tudod, Csongorádi-körösznek hívták. (...) Bent volt a kövesúttól, a Szenttamási úttól, ahogy van a Kombinátnak a földje széle. (...) Mindjárt ott a kanyarban. (...) És körülbelül, mit tudom én, olyan háromszáz méternyire lehetett a Szenttamási úttól ez a körösz. A Csongorádi föld volt ott, és az állíttatta oda föl a köröszöt az ő saját földjére. (...) Nincsen, mert úgy a Kombinátnak (...) teljesen kitakarította, mikor odáig bement. Az a város széle. (...) Az Ugarnak a szélén volt. (...) Én emlékszek rá, mindaddig még nem lett a föld beállamosítva, az a rész, addig megvolt a körösz.”¹²⁹

Komáromi-kereszt

„Szentamási úton az másik körösz. A Farm előtt, ami volt, az a Komáromi Kató volt, jobb oldalon a vasútnak, és az állíttatta oda a sarokba. Ott megint ott ment át a dűlő, az ment be az Ugarba a Szenttamási úton.”¹³⁰

¹²⁷ Gortva András, földműves, 1932

¹²⁸ Gortva András, földműves, 1932

¹²⁹ Gortva András, földműves, 1932

¹³⁰ Gortva András, földműves, 1932

Konkolyi-kereszt

Konkolyi Mátyás 1836. november 1-én 42 osztrák forint értékben alapítványt tett „az általa a szegedi utczában a Dunay-féle ház sarkán emeltetett fakereszt fen[n]tartására, illetve gondozására fordíttassanak”¹³¹

Sági Károly fakeresztje

A Szabadkai út mentén „1860-ban Sági Károly saját szálásán emelt keresztre” 24 osztrák forint értékben alapítványt tett.¹³²

Sági Istvánné fakeresztje

Sági Istvánné Szabó Verona 1896. március 24-én 35 osztrák forint értékben tett alapítványt „az általa vasútindóház közelében és a fakereskedésen átellenben emelt fakereszt fenntartására”.¹³³ Majorosi János kalocsai érseki helynök Fonyó Pál óbecsei káplánnak és plébánosnak 1896. március 25-én írott levelében hagyta meg, hogy „a keresztet a Rituáléban előírt szertartás szerint megáldja, s az ájtatos adományért az érseki hatóság elismerésének adjon kifejezést.”¹³⁴

Zachár-Szathmáry-kereszt

A datálatlan 42 forintos alapítványtétel Zachár István óbecsei lakoshoz kötődött, amelyet „az általa a sörház közelében emelt fakereszt gondozására fordíttassanak”. Az összeg időközben megrövidült, és „Szathmáry Antal óbecsei plébános sajátjából pótolván a hiányt a keresztet is áthelyezte a főutcára.”¹³⁵

Összegzés

A település kápolnáinak többségét a 19 század második harmadában állították, katolikus és pravoszláv nemesi családok, akik többnyire e helyeken is kívántak nyugodni. Jelentősebb alkotások is kötődnek hozzájuk, mint Thán Mór utolsó ítéletet megjelenítő oltárképe vagy Uroš Predić ikonjai. Emléket több mó-

¹³¹ ÓBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Konkolyi féle fakereszt I/7 Belv. Szegedi út

¹³² ÓBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Sági féle fakereszt I/8 Szabadkai út

¹³³ ÓBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Sági kereszt a fakereskedésnél I/16 vasútállomás mellett

¹³⁴ uo.

¹³⁵ ÓBNPL, V./ A/ 1-2. Alapítványok 1757/ 1978. XI. 14., Zachár-Szathmáry kőkereszt I/5 Sörház felé

dos család is állított köztéri szobor, feszület vagy út menti kereszt formájában. Ezek többnyire homokkőből, kisebb részt márványból készültek. Helyi vagy a vármegyei kőfaragók munkái voltak. Egy részüket a barokkos motívumok jellemzik. A kereszték visszatérő elemei az liliomban végződő szárak. Pravoszláv és katolikus szakrális kisépítmények egymásra hatása, stílusbeli hasonlósága figyelhető meg. Gyakran kőfaragóik is azonosak voltak. Ezen építmények gondozásáról, javításáról, ünnepeiről, gesztusértékű adományozásairól a 19. század végi, 20. század eleji sajtó több cikkben szól. Az 1990-es évek vallási újjáéledéséhez kapcsolódóan a település életében betöltött szerepük megváltozása tapasztalható.

Irodalom

BEKE G. László – GÁSPÁRDY András

1984 *Magyarországi orthodox templomok, ikonosztázok* – válogatás. Budapest, I. kerületi Tanács Művelődési Háza.

CSÚSZÓ Dezső

2003–2006 *Könyörgésünk színhelyei I–IV*. Szabadka, Életjel.

GÄRTNER István – TELEKI Béla

1985 *Becse történetéből*. Becse, Becse-belvárosi Rkt. Plébániahivatal.

GLESZER Norbert – KLAMÁR Sára

2005 „Szulik József emlékezete”. Egy vajdasági katolikus irodalmi kultusz története. In: *Bácsország 2005*. (4) 37–41.

KASAŠ, Alexandar

1998 Kapela Bogdana Dunderskog, veleposednika starobečejskog i srbo-branskog. In: *Crkve. Seoske i salašarske crkve u Vojvodini*. KID PČESA – XIV Tematska knjiga. 264–268.

KOCSIS Antal

2005 Pecesori kápolnák és kereszték. *Bácsország 2005* (1) 67–68.

LISZKA József

2000 *Állíttatott keresztényi buzgóságból*. Tanulmányok a szlovákiai Kisalföld szakrális kisemlékeiről. Dunaszerdahely, Lilium Aurum.

MÁNDITY György

2002 *Vajdasági orgonák*. Újvidék, Agapé.

POPOV, Čedomir – KASAŠ, Aleksandar

1997 *Bečej – Becse*. Becse, Becsei Rádió – Kereskedelmi Rádió Rt.

RADUJKO, Stojan

1998 Kapele u Bečejskom ataru. In: *Crkve. Seoske i salašarske crkve u Vojvodini*. KID PČESA – XIV Tematska knjiga. 269–273.

ŽIVOVANOV, Dragojla

1989 *Ikonoslikarstvo u kapeli Bogdana Dunderskog u Bečeju*. Bečej, Preštampano iz Rada vojvođanskih muzeja sveska 31.

Norbert Gleszer

SACRED MONUMENTS IN ÓBECSE

Most of the chapels in the settlement were erected in the second third of the 19th century by members of Catholic and Orthodox noble families that intended to rest in peace at these places. In the chapels, there are significant pieces of art like Mór Than's altarpiece depicting the Last Judgement, as well as the icons of Uroš Predić.

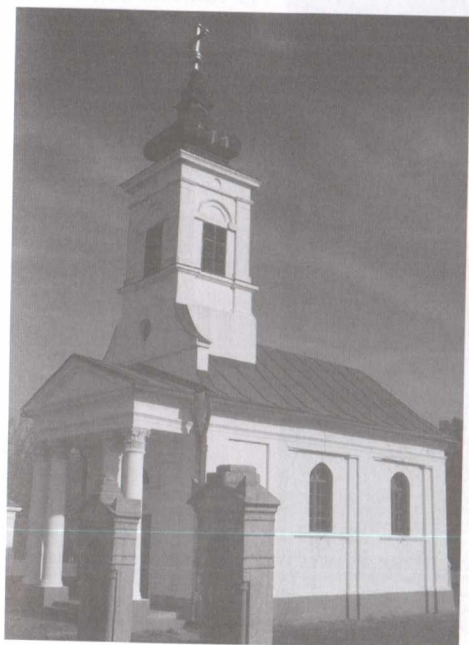
Several wealthy families erected public statues, crosses or roadside crucifixes. Most of them were made of sandstone and some of them of marble. They were made by local or county stone carvers. Some of them are characterized by baroque-like motifs. Flower stems ending in lilies are recurring motifs on crucifixes. The Orthodox and Catholic sacred monuments have had their influence on each other and their stylistic similarity is noticeable. Their stone carvers were often the same masters. They often hired the same stone carvers. At the end of the 19th century and at the beginning of the 20th century, there were several articles in the press about the maintenance, renewal, festivals and donations of these monuments as a gesture of goodwill. As a result of the 1990 religious revival, their role in the life of the settlement has changed.

1. kép: Nepomuki-kápolna 2005-ben

2. kép: Nepomuki-kápolna oltára
(fotó: Neša Sretenović)

3. kép: Sveti Ivan kápolna

4. kép: Sveti Ivan kápolna ikonosztáza
(fotó: Neša Sretenović)

5. kép:
Szent Mihály kápolna

6. kép: Szent Mihály
kápolna oltára
(fotó: Bálint Csilla)

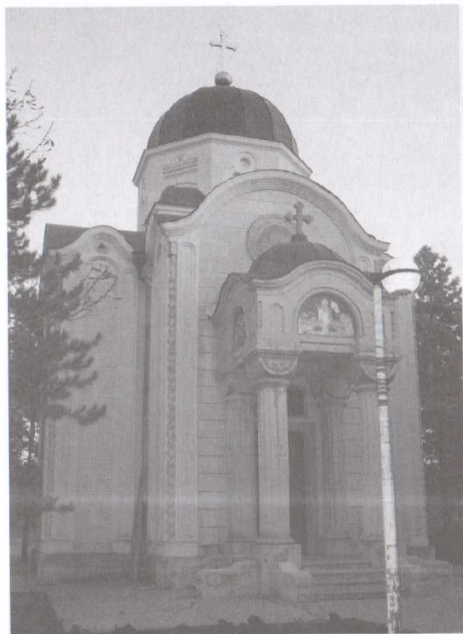
7. kép:
Sveti Nikola kápolna

8. kép:
Sveti Nikola kápolna ikonosztáza
(fotó: Neša Sretenović)

9. kép: Nagyboldogasszony (Velika
Gospojina) kápolna – archív fotó
(Városi Múzeum és Galéria – Becse)

10. kép: Szt. György vértanú (sv. Velikomučenik Georgije) kápolnája

11. kép: Szt. György kápolna ikonosztáza

12. kép: Havas Boldogasszony kápolna, haranglábbal és út menti feszülettel

13. kép:
Szentháromság-kápolna
– Kapela Svete Trojice
(fotó: Bálint Csilla)

14. kép:
Szentháromság-kápolna
– Kapela Svete Trojice
„oltára” – „ikonosztáza”
(fotó: Bálint Csilla)

14a kép:
Szentháromság-kápolna
– Kapela Svete Trojice
felszentelés a belvárosi
római katolikus
plébános és a
pravoszláv hitközség
pópáinak részvételével.
(Farkas János tulajdona)

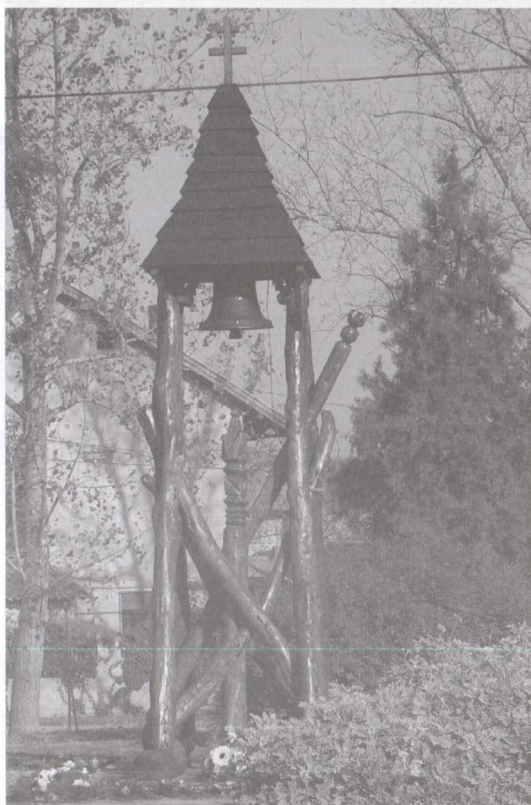
15. kép:
Dunderski-kápolna harangtornya

16. kép: Árpád-házi Szt. Margit
templom haranglába

17. kép:
Alsóvárosi „kistemplom”
haranglába
(fotó: Bálint Csilla)

18. kép: Alsóvárosi
római katolikus temető haranglába

19. kép: Szentháromság-szobor

19a kép: Részlet a
Szentháromság-szoborból

20. kép: Fájdalmas Mária szobra

21. kép: Jankovits-kereszt

22. kép:

Az egykori főtéri pravoszláv kereszt
(Városi Múzeum és Galéria – Becse)

23. kép: Az egykori Jović-kereszt

(Városi Múzeum és Galéria – Becse)

24. kép: Gubincsik-kereszt

25. kép: Az alsóvárosi fájdalmas
Mária-szobor.

26. kép: Millecentenáriumi kereszt

27. kép: Bozsoki-kereszt

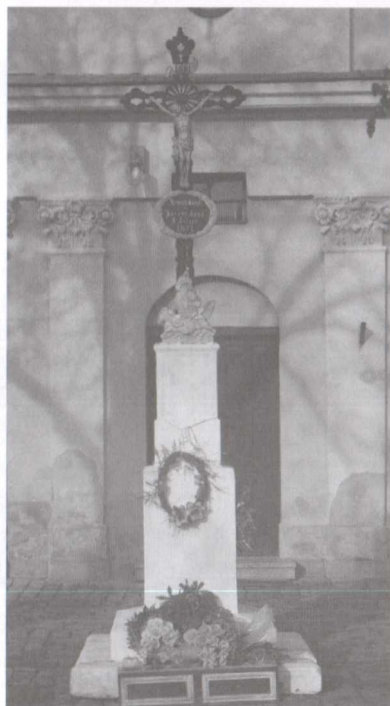

28. kép: Temetőlátogatók a belvárosi kálváriánál Halottak napján 2005-ben

29. kép: Stáció a belvárosi római katolikus temetőben

30. kép: Németh-kereszt

31. kép: Kálvária az alsóvárosi római katolikus temetőben

32. kép: Stáció az alsóvárosi római katolikus temetőben

33. kép: Varnyú-kereszt

34. kép: Az egykori Németh (Kanitz)-kereszt

35. kép: Weigner-kereszt

36. kép: Gortva-kereszt

37. kép: Zódár-kereszt

38. kép: Mikula-kereszt

39a kép: Börösök-kereszt

39. kép: Keresztszentelés a Börösök-keresztnél 1925-ben
(Városi Múzeum és Galéria – Becse)

40. kép: Cseszák-kereszt

41. kép: Frenner-kereszt

42. kép: Deli-kereszt

43. kép: Gombos-kereszt

44. kép: Kiscsábi-kereszt

45. kép: Mihajlović-kereszt

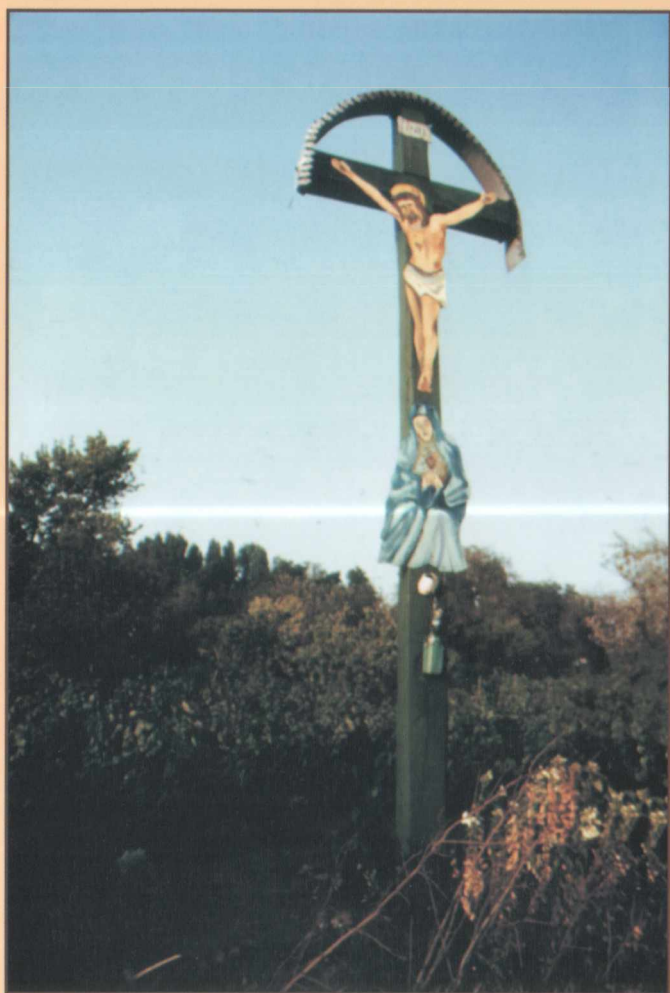

Pecze Pál keresztje (46. kép)

47. kép: Preradović-kereszt

KÖZTÉRI SZAKRÁLIS KISÉPÍTMÉNYEK

Szerkesztette
GRYNAEUS TAMÁS

A magyar nyelvterület különböző vidékein található települések szakrális kisépítményeit mutatja be néprajz szakos egyetemi hallgatók 2004. évi szemináriumi dolgozataiból összeállított kötetünk. Tanulmányaik stílusát, szerkezetét, módszerét szándékosan nem törekedtünk egységesíteni: témaválasztásukat, földolgozásuk módját és ennek szempontjait nem befolyásoltuk. Sokszínűségük érzékeltesse a jelenségek és a lehetséges megközelítés sokféleségét.

Szerzők: Badicsné Szikszai Zsuzsanna, Bihar Mária, Dávid Áron, Fábián Balázs, Gleszer Norbert, Iancu Laura, Kepe Zoltán, Kertész Péter, Klamár Sára, Kulik Melinda, Magyar Nóra, Németh Tibor, Szikszai Szilvia, Tóth Antal, a Szegedi Tudományegyetem BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszékének hallgatói a 2003-2004. tanév II. félévében, valamint G. Szabó Erzsébet és Grynaeus Tamás.

A szerkesztő, dr. Grynaeus Tamás, a Szegedi Tudományegyetem Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszékének állandó vendégtanára, aki feleségével, dr. Szabó Erzsébettel együtt évtizedeken keresztül kutatta a szakrális kisépítményeket.

ISBN 978 963 482 870 9

SZEGEDI VALLÁSI NÉPRAJZI KÖNYVTÁR 19.
BIBLIOTHECA RELIGIONIS POPULARIS SZEGEDIENSIS